

Pirjo von Essen
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK), diakoniatyö
Opinnäytetyö, 2020

HISSIPUHEFORMAATILLA ALKUUN USKONTODIALOGISSA

Malli oman henkilökohtaisen uskon sanoittamiseen

TIIVISTELMÄ

Pirjo von Essen

Hissipuheformaattilla alkuun uskontodialogissa. Malli oman henkilökohtaisen uskon sanoittamiseen.

52 s., 3 liitettä

Syksy 2020

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK), diakoniatyö

Tämän toiminnallisen ja kehittämispainotteisen opinnäytetyön tavoite oli tukea seurakunnan uskontodialogitoimintaa. Työssä etsittiin dialogin aloittamiseen sopivaa mallia, jota voi käyttää oman henkilökohtaisen uskon sanoittamisessa. Yhteistyökumppanina oli Helsingin seurakuntayhtymän Paavalin seurakunta.

Teoreettinen viitekehys oli uskonto- ja katsomusdialogi sekä kirkon työntekijän ja seurakunnan jäsenen lähetystehtävä. Aineistoa haettiin asiantuntijahaastattelulla, osallistumalla uskontodialogitapahtumiin sekä uskonto- ja katsomusdialogiin liittyvästä kirjallisuudesta, tutkimuksesta ja verkkosivustoilta.

Malliksi kehitettiin ”Hissipuhetta omasta uskosta” -tehtävä. Menetelminä olivat hissipuhe (pitchaus) ja narratiivisuus. Hissipuhe tarkoittaa lyhyttä, selkeää kertomusta, jolla puhuja esittää asiastaan tärkeimmän ja olennaisen. Hissipuheet laadittiin valmiin kysymysrungon avulla. Palautetta ja kehittämisehdotuksia puheelaatijat antoivat lomakkeella avoimiin kysymyksiin vastaamalla.

Ennako-oletus oli, että henkilökohtainen usko ja siitä puhuminen on suomalaisessa kulttuurissa yksityisasia. Tämän työn aikana havaittiin, että dialogiin ei riitä pelkkä puheen laatiminen, mutta se on hyvä alku. Hissipuheen valmisteluvaiheessa yksilö voi syventyä pohtimaan, mikä omassa uskossa on tärkeää sekä mitä ja miten siitä haluaa puhua muille. Osallistujapalautteen mukaan hissipuheesta löydettiin muokattavissa oleva osa uskon sanoittamista ja omaa ammatillista työtä.

Asiasanat: uskontodialogi, seurakuntaelämä, uskonelämä, uskontolukutaito

ABSTRACT

Pirjo von Essen

Begin Religious Dialogue with Elevator Speech. A model for the expression of one's own faith.

52 p., 4 appendices

Autumn 2020

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Option in Diaconal Work

Bachelor of Social Services

The aim of this functional and development-oriented thesis was to support the start point of religious dialogue by searching a model for the expression of one's own faith. The operational partner was the Paavali Parish of the Helsinki Parish Association.

The theoretical frame of reference was the religious and world view dialogue and the Christian mission of a church employee and a parish member. The background material was sought through expert interview, participation in religious dialogue events and literature, research and websites related to religious and world view dialogue.

The "Elevator Speech of My Faith" task was developed as a model. The methods were pitching and narrative. Pitching means a short, clear story telling in which the speaker presents the most important and essential things about the issue. The elevator speeches were prepared using a ready-made question body. Feedback and suggestions for improvement were given by the speakers on the form by answering open questions.

The presumption was that personal faith and talking about it is a private matter in Finnish culture. During this process was noticed that to gain conversation in a dialogue, it is not enough to write a speech, but it is a good start. While preparing the elevator speech one can focus deeply to consider what is important in one's own faith and what and how the person wants to express it to other people. According to the feedback of the participants, an editable part how to express your own faith and how to use it in your own professional work was found in the elevator speech.

Keywords: religious dialogue, congregational life, religious practice, religious literacy

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 USKONNON JA KATSOMUSTEN KOHTAAMINEN.....	6
2.1 Uskonnon- ja sananvapauteen liittyvä lainsäädäntö	6
2.2 Kirkon työn missiologinen luonne.....	7
2.3 Uskontolukutaito	8
2.4 Uskontodialogi ja ekumenia	10
2.5 Ajankohtaista tutkimusta, hankkeita ja keskustelua	12
2.6 Erätauko ja MOD dialogimenetelminä.....	15
3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	18
3.1 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus	18
3.2 Menetelmänä narratiivisuus ja hissipuhe	19
3.3 Yhteistyökumppani Paavalin seurakunta	21
3.4 Idea, suunnitelma ja tiedonkeruu	22
4 HISSIPUHETOTEUTUKSET, PALAUTTEET JA OMA ARVIOINTI	26
5 POHDINTA	35
5.1 Eettisyys ja luotettavuus.....	35
5.2 Arviointi ja jatkokehittäminen.....	35
5.3 Johtopäätökset ja vaikuttavuus	38
5.4 Aiheen merkitys alan ammatillisuudelle	41
LÄHTEET.....	43
LIITE 1. Hissipuhetehtävä.....	48
LIITE 2. Hissipuhepalaute	50
LIITE 3. Hissipuhetehtävän mainos	51

1 JOHDANTO

Suomalainen yhteiskunta muuttuu entistä monikulttuurisemmaksi. Vuonna 2018 Suomen väestöstä ulkomaalaistaustaisia oli 402 619 eli 7,3 prosenttia. Näistä ulkomailla syntyneitä, ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisia oli 335 414 ja Suomessa syntyneitä, toisen polven 67 205. Ulkomaalaistaustaisten määrä on kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa. (Tilastokeskus 2019.) Muutos on tuonut eri kieliä, kulttuureja sekä uskonnollisia ja katsomuksellisia perinteitä elämään rinnakkain ja näkyvästi osana Suomea.

Yhdysvaltalaisen Pew-instituutin raportissa ennustetaan maailman uskontojen kehitystä vuoteen 2050 saakka. Globalisoitumisen kautta uskonnot menettävät fyysiset valtioiden toimintarajansa ja näin asettavat meidät uudenlaiseen tilanteeseen. ”Kun samassa yhteiskunnassa on monien uskontojen edustajia, on pakko etsiä yhteisiä pelisääntöjä.” (Merimaa 2017.) Uskonto- ja katsomusdialogityö on yksi vastaus haasteeseen.

Myös Suomen kantaväestön ja evankelisluterilaisen kirkon jäsenien suhde uskontoon ja uskoon on muuttunut. Enää ei voi olettaa, että oman seurakunnan toiminnassa mukana olevalla lähimmäisellä on sama käsitys pelastuksesta, armosta ja Jumalasta. Yksilöllisyyttä haetaan ja sille sallitaan enemmän tilaa, mutta silti yksilön tarve kuulua yhteisöön, uskoa ja luottaa oman itsensä ulkopuoliseen ja kysymykset elämän merkityksellisyydestä säilyvät. Dialogi on myös oman uskonnon sisällä tapahtuvaa ja tarvittavaa taitoa kunnioittavaan yhteiselo.

”Entä jos vuonna 2030...” pohditaan Kirkon tulevaisuusselonteossa (2018). Kirjoittajien näkökulma on kristillisen uskon välittymisen haaste uusille sukupolville tilanteessa, jossa sekä kirkko että yhteiskunta sirpaloituvat. Kristillisen uskon välittymistä ei pidä nähdä vain kasvatuksen kysymyksenä, vaan tehtävän tulisi koskea koko kirkon toimintaa eri ikävaiheissa oleville ja yli työalarajojen. Selonteon lopuksi on koottu kysymyksiä, jotka voivat toimia seurakuntien työn kehittämisen välineinä tästä hetkestä kohti tulevaa: Miten tukea hengellisyyttä voimavarana?

Löytävätkö myös aikuiset etsijät ja elämän merkityksen kyselijät kaikista seurakunnista paikkansa? Vahvistetaanko kirkon muihin yhteisöihin suuntautumisessa kiireettömyyttä, tahtoa dialogiin ja valmiuksia erilaisuuden kohtaamiseen? Entä jos jokainen kristitty todistaisi uskostaan omalla tavallaan? (Kokkonen 2018, 100.)

Tavoitteena tällä kehittämispainotteisella opinnäytetyöllä on rakentaa ja kokeilla ”Hissipuhetta uskosta” toimintamallia, joka voisi olla seurakuntalaisen ensiaskeluskontodialogiin. Hissipuhe eli pitchaus on lyhyt, selkeä kertomus, jolla puhuja esittää asiastaan tärkeimmän ja olennaisen. ”Hissipuhetta uskosta” -mallissa sovelletaan Heidi Rautionmaan (2010, 59) ”Esittäytymistä uskon kautta” keskusteluharjoitusta. Kehitetyn hissipuheen tarkoitus on antaa väline, jonka valmisteluvaiheessa yksilö voi syventyä pohtimaan, mikä omassa uskossa on tärkeää sekä mitä ja miten siitä haluaa puhua muille. Kun oman, itselle tärkeän asian on sa-noittanut valmiiksi, voi asettua rauhanomaiseen vuorovaikutukseen – aitoon dialogiin – niin samoin ajattelevien kuin eri tavoin uskovienkin kanssa. Pelkäävä, epävarma tai puolustuskannalla oleva ei useinkaan tässä onnistu.

Opinnäytetyön teoreettisena viitekehyksenä toimii uskonto- ja katsomusdialogi sekä kirkon työn missiologinen luonne, lähetystehtävä. Aineistoa on haettu asi-antuntijahaastattelulla, osallistumalla uskontodialogitapahtumiin sekä uskonto- ja katsomusdialogiin liittyvästä kirjallisuudesta, tutkimuksesta ja verkkosivustoilta.

Työelämäyhteistyötahona toimii Helsingin Paavalin seurakunta. Raportissa kuvataan tarkemmin kolmea eri hissipuhetoteutusta ja niistä koottua osallistujajapa-lautetta. Opinnäytetyössä myös esitetään ehdotus pidemmän uskontodialogiin ja omaan uskoon liittyvän seurakunnan ryhmätoiminnan rungoksi.

2 USKONNON JA KATSOMUSTEN KOHTAAMINEN

2.1 Uskonnon- ja sananvapauteen liittyvä lainsäädäntö

Suomen perustuslain (L 731/1999) mukaan jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus. Näihin sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen. Lisäksi edellytetään, että kaikki ihmiset ovat lain edessä tasa-arvoisia riippumatta uskonnosta tai vakaumuksesta, jota edustavat.

Perustuslakiin (L731/1999) sisältyy myös sananvapaus, joka antaa oikeuden ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Sananvapauteen ei kuitenkaan voi vedota, jos esitetty asia viestintätavasta riippumatta loukkaa muiden perusoikeuksia tai ihmisarvoa. Rikoslaki (L39/1889) rajaa sananvapautta muun muassa säätämällä kunnianloukkauksen ja kiihottamisen kansanryhmää vastaan rangaistaviksi teoiksi.

Uskonnonvapaus on myös ihmisoikeus. YK:n vuonna 1948 yleismaailmallisesti julistamien ihmisoikeuksien 18. artikla kertoo:

Jokaisella ihmisellä on ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus; tämä oikeus sisältää vapauden uskonnon tai vakaumuksen vaihtamiseen sekä uskonnon tai vakaumuksen julistamiseen yksin tai yhdessä toisten kanssa, sekä julkisesti että yksityisesti, opettamalla sekä harjoittamalla hartautta ja uskonnollisia menoja.

19. artikla julistaa myös mielipiteen ja sananvapauden oikeudesta. (Ihmisoikeusliitto. Ihmisoikeudet. Ihmisoikeuksien julistus 2020.)

Uskonnon- tai vakaumuksen vapaudesta puhuttaessa on käytössä myös määritelmä positiivinen tai negatiivinen. Positiivinen uskonnonvapaus tarkoittaa, että ihmisillä on vapaus tunnustaa ja harjoittaa uskoaan sekä elää tämän mukaisesti. Negatiivinen uskonnonvapaus taas tarkoittaa vapautta uskonnosta. (Suomen ekumeeninen neuvosto. Ajankohtaista. Uskonnonvapaus 2019.)

2.2 Kirkon työn missiologinen luonne

Missiologia perustuu latinankieliseen sanaan *missio* ja *mittere*, jotka merkitsevät lähettämistä (Kirkkohallitus 2018, 14). Suomen kielessä *missio* tarkoittaa yksilön tai yhteisön tärkeää tehtävää tai päämäärää (Kotimaisten kielten keskus 2020).

Kirkon mission perustana on Raamatun lähetyskäsky:

Menkää siis ja tehkää kaikki kansat minun opetuslapsikseni: kastakaa heitä Isä, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen ja opettakaa heitä noudattamaan kaikkea, mitä minä olen käskenyt teidän noudattaa. Ja katso, minä olen teidän kanssanne kaikki päivät maailman loppuun asti. (Matt. 28:19-20)

Suomalaisista edelleen lähes 70 prosenttia on evankelisluterilaisen kirkon jäseninä. Kirkko tuottaa yhteiskunnallisia palveluja varhaiskasvatuksen ja diakonia-työnsä kautta eri ikäisille sekä kohtaa myös kirkkoon kuulumattomia (Suomen ev.lut. kirkko. Jäsenet.; Suomen ev.lut. kirkko. Henkilöstö.) Kirkon työtä tekevät kuitenkin ihmiset, ei instituutio.

Kristillinen usko ja lähimmäisenrakkaus ovat lähtökohta ja arvoperusta, jonka pohjalta kirkon ammatillinen työ ja seurakuntalaisena toimiminen tapahtuu. Kristittyjen tulisi pystyä puhumaan omasta uskostaan niin, että kaikkia ihmisiä kohtaan osoitetaan kunnioitusta ja rakkautta. Tehtävä kristittyinä on myös toivon ja sen lähteen jakamista: ”Olkaa aina valmiit antamaan vastaus jokaiselle, joka kysyy, mihin teidän toivonne perustuu.” (1. Piet. 3:15).

Maallisessa laissa ja kansainvälisissä sopimuksissa määritellään jokaiselle yksilölle uskonnon- ja omantunnonvapaus. Hengellisessä elämässä todelliseen uskoon kuuluu aina myös toisen uskonnedustajan ja hänen pyhäksi kokemansa kunnioitus. Ahonen (2000) kuvaa ihmisen ja Jumalan välistä suhdetta vuoropuheluna, jonka oleellinen piirre on ”vapauden henki”. Tämä kumpuaa siitä oletuksesta, että ei myöskään Jumala pakota ketään uskomaan itseensä, vaan ”Pyhä Henki kunnioittaa ihmisen persoonallisuutta odottaen, että hän itse vapaaehtoisesti vastaa kutsuun.” Ahosen mukaan tästä seuraa myös se, että lähetyskään ei voi tai saisi käyttää painostusta tai väkijakkoa saadakseen uusia ihmisiä ”kääntymään”; pitää vain kertoa evankeliumista ja luottaa siihen, että Pyhä Henki ja ihmisen omatunto kertovat hänelle, mihin uskoa. (Ahonen 2000, 202–204.)

Kohtaamisen kirkko -strategia-asiakirjan mukaan kirkon työntekijät kaipaavat tukea hengellisen identiteetin vahvistamiseksi. Tämä vaatii työntekijöiltä oman perinteen, Raamatun ja tunnustuksen tuntemista ja soveltamista perustyössä. Tarvitaan osaamista kohdata, vastata ja viestiä oman arvopohjan perusteella, mutta lisäämättä vastakkainasetteluja ja ennakkoluuloja. Strategiassa kuvataan uudistuvaa kirkkoa hengellisenä yhteisönä, jossa sanoma Jeesuksesta Kristuksesta nostetaan esiin (2. Kor. 4:5-7). Sanoma tulisi välittää kirkon elämän, sanojen ja tekojen kautta, ja kohtaamisissa puhua rohkeasti Jumalasta, Jeesuksesta ja Pyhästä Hengestä. (Kirkkohallitus 2014, 14;18.)

Kirkon työssä tarvitaan missiologista osaamista, joka muodostuu seuraavista taidoista: 1. Sitoutuminen kirkon hengelliseen perustaan ja kirkon perustehtävän ymmärtäminen 2. Halu edistää kristinuskon todeksi elämistä 3. Taito toimia eri yhteisöissä ja vahvistaa osallisuutta 4. Kyky missionaariseen kommunikaatioon 5. Teologiset valmiudet uskontojen ja kulttuurien kohtaamiseen. Kirkon jäsenet joutuvat aiempaa enemmän perustelemaan itselleen ja muille, miksi he ovat kristittyjä ja miten kristinusko näkyy heidän elämässään. Kirkon tulee siksi antaa jäsenilleen välineitä käydä tällaista keskustelua. (Kirkkohallitus 2018, 3;19.)

2.3 Uskontolukutaito

Uskontolukutaito on alun perin kasvatustieteellinen käsite, josta se on siirtymässä myös uskontotieteisiin ja politiikan tutkimukseen. Rinnalla käytetään käsitettä katsomuslukutaito, joka ottaa huomioon myös uskonnottomuuden sekä uskontoihin kuulumattomat maailmankatsomukset. Uskontolukutaito voidaan määritellä taidoksi ymmärtää ja tuntea uskontoihin liittyviä tapoja, tekstejä ja keskusteluja sekä uskontoperinteitä. Uskontolukutaitoinen ihminen kykenee näkemään uskonnon ja uskon merkitykset yhteiskunnallisina tekijöinä. Hän ymmärtää, että oletetun uskonnon tai katsomuksen merkitystä ei voi täysin ohittaa yhteiskunnassa, mutta ei myöskään pyri niillä selittämään tai tulkitsemaan jotain merkittävää, ajankohdasta ilmiötä. Uskontolukutaidossa ymmärretään, että kaikkeen inhimilliseen elämään, valintoihin ja toimintaan vaikuttavat monet asiat, kuten koulutus,

taloudellinen tilanne, terveys ja socialisaatio. Uskonnot tai katsomukset ovat vain yksi tekijä muiden joukossa. (Konttori 2019; Helsingin yliopiston uskontotiede.)

Kähkösen (2016) mukaan uskontolukutaito tarjoaa vastapainoa yksipuolisesti tulkittulle sekulaarisuudelle eli maallistumiselle tai toisaalta kapeasti tulkittulle uskonnollisuudelle. Molemmat näistä johtavat kyvyttömyyteen keskustella uskonnosta ja katsomuksellisista perusteluista. Hän nimittää uskontolukutaidoksi taitoja, joilla katsomusten ja uskontojen pohjavirtaa voidaan työstää tietoisesti. Tällöin on mahdollista koota ja yhteisesti tarkastella erilaisia vakaumuksellisia lähtökohtia ja keskustella uskonnollisuuteen liittyvistä asioista jännitteistä vapaasti. Uskontolukutaidolla voidaan luoda siltoja ja tilaa uskonnollisen ja sekulaarin väliselle ymmärtämiselle. Se on kansalaistaito, jossa tunnetaan toisten uskontojen ja vakaumusten perusteista riittävästi. Kähkösen mukaan uskontolukutaito ei ole uskonnollista puhetta eikä sen osaamiseen vaadita omakohtaista vakaumuksellisuutta. Taitoa voi tarvita niin tietämätön kuin vahvasti oman uskontonsa tunteva henkilö. Myös uskonnoton tarvitsee uskontojen lukutaitoa ymmärtääkseen uskonnollisuutta. (Kähkönen 2016, 271.)

Kähkönen näkee myös niin, ettei uskontolukutaito välttämättä ole dialogia tai vaadi dialogia. Hänen ajattelee niiden kuitenkin täydentävän toisiaan: ensin on oltava uskontolukutaitoa, sitten voidaan päästä dialogiin. Ensiksi tulee ymmärtää, että jokaisella on katsomuksensa, uskonnollinen tai ei-uskonnollinen ja sitä heijastava toimintatapansa; neutraalisuutta ei ole. Uskontolukutaitoisuus vaatii arvostavaa tasapuolisuutta. Uskottavuutta lisää, että osataan kohdata ja arvioida myös uskontojen ja katsomusten kielteisiä ilmiöitä. Uskontolukutaito aktiivisena taitona antaa laajan perspektiivin uskontojen ja katsomusten sekä niiden yhteiskunnallisen roolin hahmottamiseen ja jäsentämiseen. (Kähkönen 2016, 271–272.)

Uskonto- ja katsomuslukutaitoon liittyy myös käsite kulttuuri- ja katsomussensitiivisyys. Se tarkoittaa herkkyyttä ja kykyä tarkastella reflektiivisesti omaa kulttuuri- taustaansa, maailmankatsomustaan ja ihmiskäsitystään sekä olla ymmärtävässä vuorovaikutuksessa kulttuuri- ja katsomustaustaltaan erilaisten ihmisten kanssa. Katsomussensitiivisyys merkitsee myös sensitiivisyyttä sille, miten kukin yksilönä

tulkitsen ja toteuttaa katsomustaan. Vaikka sensitiivisyys merkitsee lähtökohdiltaan positiivista ja ymmärtämään pyrkivää asennetta, se ei merkitse kaiken hyväksymistä. Sen sijaan sensitiivisyys antaa valmiuksia neuvotella asioista, joihin liittyy kulttuurisia ja katsomuksellisista tekijöitä. (Helsingin yliopisto. Teologinen tiedekunta. Ajankohtaista.)

2.4 Uskontodialogi ja ekumenia

Uskontodialogi on vuoropuhelua eri uskontojen välillä. Uskontodialogissa eri tavoin uskovat ja uskontoja edustavat ihmiset kohtaavat. Kukin uskonto määrittelee ja vastaa elämän ja ihmisen perimmäisiin kysymyksiin omalla tavallaan. Kuitenkin jokaisessa uskonnossa on ihmisiä yhdistävää ja myös kokemus uskonnollisuudesta on jaettavissa. Kohtaamisen ja vuoropuhelun tavoitteena on ymmärtää lisää eri uskonnoista ja kulttuureista, vähentää radikalisoitumista ja saada aikaan yhteiskuntarauhaa. (Suomen ev.lut.kirkko. Maailmalla. Uskontodialogi)

Uskontodialogi on YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö Unescon määritelmän mukaan toimintatapa, joka edistää ymmärrystä eri uskontojen ja perinteiden välillä kasvattaen ihmisten välistä kunnioitusta. Se on myös toimintaa, jossa keskustellen ja yhteisten aktiviteettien pohjalta pyritään lisäämään keskinäistä yhteistyötä itsensä uskonnollisesti identifioivien ihmisten kesken. (Komulainen 2014, 160.)

Uskontoja kohdatessa on tärkeää noudattaa oikeaa käytäntöä, ortopraksiaa. Tämä tarkoittaa, että dialogin lähtökohtana ei aina tarvita yhteistä näkemystä totuudesta. Dialogi voi olla lähtöisin myös moniarvoisen yhteiskunnan ja yhteisön keskuudessa vallitsevasta ystävydestä ja yhdessä elämisestä. Rakentamalla ennen kaikkea myötätuntoista ja luottamuksellista keskinäistä suhdetta, päästään sen jälkeen keskustelemaan myös uskontojen totuuskysymyksistä. (Hiltunen & Vasko 2011, 12, 19.)

Uskontodialogi voi nousta erilaisista motiiveista ja käytännöistä, joiden avulla pyritään avoimesti ja ennakkoluulottomasti kohtaamaan toinen uskontoperinne.

Tavoitteena voivat olla esimerkiksi tiedon lisääntyminen, avarampi hengellinen kokemus tai yhteiskunnallisen harmonian vahvistaminen. Oman hengellisen elämän syventämistä uskontojen välisessä vuorovaikutuksessa on spirituaalisesti suuntautunutta uskontodialogia. Intellektuaalisesti suuntautuneessa uskontodialogissa eri uskontojen oppeja ja käsitteitä analysoidaan filosofisin välinein ja pyritään löytämään totuus. Käytännöllis-yhteiskunnallinen uskontodialogia tapahtuu, kun uskonnollisten yhteisöjen yhteistyön tavoite on parantaa yhteistä maailmaa. (Komulainen 2014, 161.)

Hiltunen ja Vasko jaottelevat uskontojen välisen vuoropuhelun kuuteen dialogityyppiin. Arjen dialogi tapahtuu tavallisissa ihmisten kohtaamisissa, joissa suvaitsevuuden rajat ja yhteiskunnan toimivuus tulevat selvimmän mitattua. Instituutionaalinen dialogi on pääsääntöisesti järjestäytyneiden uskontokuntien edustajien välistä keskustelua kohtaamisissa, joissa yhteisöjen edustus on virallisesti yhteen kutsuttuna ja he arvostavat julkisesti keskinäistä rauhanomaista kohtaamista. Teologisessa dialogissa erilaisten erityisteemojen yhteyteen kokoontuvat teologiset asiantuntijat. Esitetyt käsitykset ovat aidosti lähteistettyjä ja mahdollistavat yksityiskohdista keskustelun. Yhteinen toiminta on myös dialogin laji, joka perustuu ihmisten hyvinvoinnin lisääntymiseen yhdessä tekemisen kautta, esimerkiksi kehitysaputyö kaukana tai naapuriapu lähellä. Auttaa voidaan yhdessä uskonnollisista tai poliittisista sitoutumisista riippumatta. Myös henkilökohtaisten kontaktien kautta käydään uskontoihin sitoutuneiden yksilöiden välistä vuoropuhelua ilman ulkopuolisia puitteita. Luottamus ja kunnioitus sekä kiinnostus oppia toisen elämänasennetta on tehokas rauhanrakennuksen muoto; vieraasta tulee tuttu. Spiritualiteetin dialogissa etsitään yhteisiä ja erottavia inhimillisiä piirteitä toisen uskonnon harjoittajan tavasta kokea ja harjoittaa uskontoaan. Näistä tyypeistä voidaan kanssakäymisen tavoitteen ja luonteen mukaan valita kulloiseenkin sosiaaliseen tilanteeseen parhaiten sopiva tai sopivat mallit. (Hiltunen & Vasko 2011, 20–22.)

Ekumenia tulee kreikan sanasta ”oikoumene”, joka tarkoittaa koko asuttua maailmaa. Siinä missä uskontodialogi on vuoropuhelua eri uskontojen välillä, ekumenia taas on kristinuskon sisäistä vuoropuhelua ja yhteyttä kristittyjen, kristillisten yhteisöjen ja kirkkokuntien välillä. Tärkein tavoite on Kristuksen perustaman

kirkon näkyvän ykseyden ja kristittyjen yhteyden edistäminen ja sitä kautta yhteisen todistuksen ja palvelun, kirkon perustehtävän toteuttamisen vahvistaminen kaikkialla maailmassa. Ekumenian perustus löytyy Raamatusta, jonka mukaan se on annettu lahja, rukouksen ja työn kohde. Jeesus sanoo: ”Minä rukoilen, että he kaikki olisivat yhtä, niin kuin sinä, Isä, olet minussa ja minä sinussa. Niin tulee heidänkin olla yhtä meidän kanssamme, jotta maailma uskoisi sinun lähettäneen minut.” (Joh. 17:21). (Suomen Ekumeeninen Neuvosto. Ekumenian tietopankki.)

Ev.lut. kirkon ekumeenisessa strategiassa puhutaan uskonyhteydestä ja ekumeenisesta vieraanvaraisuudesta. Kaikki kristitytkään eivät ole taustaltaan luterilaisia, joten mm. maahanmuuttajatyössä erilaiset hartauden mallit ja perinteet tulisi kohdata yhdenvertaisina ja kunnioittaen. Yhteydet alueen muihin kirkkokuntiin rakentuvat ekumeenisten pelisääntöjen noudattamisella; avoimuus, tiedottaminen, neuvottelu ja yhteistyö lisäävät keskinäistä luottamusta. (Suomen ev.lut. kirkko. Monikulttuurisuus. Ekumeeninen yhteistyö)

2.5 Ajankohtaista tutkimusta, hankkeita ja keskustelua

Opinnäytetyön aikana yhdeksi kiinnostavaksi teemaksi osoittautui omasta uskosta puhumisen vaikeus tai jopa puuttuminen arkisesta keskustelusta. Hissipuhetehtäviin osallistuneiden kanssa keskustellessa kävi ilmi, että ei itse halua kysyä niin henkilökohtaista asiaa muilta. Kerrottiin, että uskosta ja uskonnoista puhuminen on tärkeä aihe, mutta sitä pidättäytyään: ”Tulee aina vain riitaa tai kiistelyä”. Samalla kerrottiin, että omasta uskosta puhuminen ei ole luontevaa: ”Uskon kristinuskon Jumalaan mutta en tykkää puhua avoimesti uskostani.”

Tähän aiheeseen liittyvää tutkimusta ja lähdemateriaalia ei löytynyt. Myöskään Kirkon tutkimuskeskuksesta ei löytynyt aineistoa tai tutkimusta siitä, miten evankelisluterilaisen kirkon piirissä olevat kokevat henkilökohtaisesta uskostaan puhumisen tai miksi usko ja uskonto ovat suomalaisessa kulttuurissa vaiettuja aiheita. Siksi tähän raportin osaan on valittu vain uskonto- ja katsomusdialogiin liittyvää aineistoa.

Uskonto- ja katsomusdialogiin liittyvä tutkimus on viime vuosina liittynyt suurelta osin lasten ja nuorten kasvatukseen tai opetukseen. Seuraavassa esitellään muutama, jotka liittyvät opinnäytetyön dialogiaihepiiriin.

Argumenta ”Uskontolukutaito moniarvoisessa yhteiskunnassa” on Suomen kulttuurirahaston rahoittama hanke. Hanke on tuottanut Katsomukset.fi -portaalin, joka tarjoaa paikan kysymiseen ja keskusteluun liittyen uskontoihin, katsomuksiin ja uskonnottomuuteen. Portalin tieto perustuu viimeisimpään aihepiiristä tehtyyn tutkimukseen Suomessa. Se ei sitoudu eikä edistä mitään uskonnollista, katsomuksellista tai poliittista ryhmää, vaan kannustaa asialliseen, moniarvoiseen mutta kriittiseenkin yhteiskunnalliseen keskusteluun. Vastuullisena tahona on Helsingin yliopiston uskontotieteen laitos. Portalia kehitetään ja ylläpidetään eri tieteenalojen ja yliopistojen tutkijoiden kanssa. (Helsingin yliopiston uskontotiede.)

Kulttuuri- ja katsomussensitiivistä opetusta ja ohjausta kehittävä KuKaS-hanke on Helsingin yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan ja Turun yliopiston yhteistyötä. Tutkimusperusteisessa hankkeessa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan koulutuskokonaisuuksia, jotka tukevat kulttuuri- ja katsomussensitiivisyyden kehittymistä. Tavoitteena ovat opettajien ja ohjaajien tietoisuuden lisääminen oman kulttuuri- ja katsomustaustansa vaikutuksesta opetustilanteissa. Lisäksi laajennetaan heidän kykyään tulkita ja toimia kouluissa tapahtuvissa kulttuurien ja katsomusten kohtaamistilanteissa vaihtoehtoisilla tavoilla. (Helsingin yliopisto. Teologinen tiedekunta. Ajankohtaista.)

Sensitiivisyystaidot kulttuuri- ja katsomuskysymyksissä liittyvät koulujen vahvaan sosiaalistavaan tehtävään. Kouluissa siirretään yhteiskunnassa vallitsevan kulttuurin traditioita ja arvoja eteenpäin. KuKas-hankkeessa nostetaan esiin kysymys siitä, mitä kouluissa mahdollisesti uudelleen muotoutuvat yhteiset arvot voisivat olla. Kulttuuristen sidonnaisuuksien tiedostaminen on tärkeä osa ennakkoluulojen kohtaamista. Kun moninaisuutta on paljon, pitää olla kykyä ottaa kaikki asiat puheeksi. Vaikeneminen aiheuttaa ristiriitoja ja jättää erilaisuuden näkymättömiin, jolloin myös erilaisuutta kokeva oppilaskaan ei tule nähdyksi ja kuulluksi. (Helsingin yliopisto. Teologinen tiedekunta. Ajankohtaista.)

Kivistön ja Sotamaan opinnäytetyössä (2019) tutkittiin ja kehitettiin seurakunnan ja kaupungin yhteistyökumppanuutta varhaiskasvatuksen katsomuskasvatustyössä. Lasten ja nuorten sekä heidän elämässään mukana olevien aikuisten kasvattajien elämässä globaali kulttuurinen moninaisuus on osa arkipäivää. Media, matkustelu ja maahanmuutto tuovat aikaisemmin itselle vierasta maailmaa lähelle. Uuden varhaiskasvatuslain ja -suunnitelman (L 540/2018; Opetushallitus 2018.) muutosten pyrkimyksenä on, että monikulttuurisessa yhteiskunnassa katsomuskasvatuksen avulla perehdytään yleiseen, oman asuinmaan kulttuuriperinteeseen. Lisäksi se tarjoaa valmiuksia kunkin kielellisen, kulttuurisen, uskonnollisen ja katsomuksellisen taustan ymmärtämiseen, kunnioittamiseen ja kehittymiseen. Tämä toteutuu katsomussensitiivisen kasvatustoimen avulla, jossa erilaisiin katsomuksiin suhtaudutaan myönteisesti ja ne saavat tilaa arjen toiminnassa ja keskustelussa. Opinnäytetyön kehittämissuunnitelmassa tavoiteltiin katsomusdialogiosaamisen vahvistamista ja siinä luotiin pilottimalli kasvattajien väliseen katsomusdialogiin sekä kehitettiin Katsomusten aarrelaatikko -menetelmä varhaiskasvattajien käytännön työhön. (Kivistö & Sotamaa 2019, 4–5.)

Opinnäytetyöstä löytyi monta menetelmää, joita voisi jatkossa hyödyntää hissipuheformaattia kehitettäessä. Yksi näistä on virittävä lämmittelytehtävä, jossa uskontoihin ja katsomuksiin liittyviin myönteisesti muotoiltuihin väittämiin otettiin henkilökohtaisesti kantaa. Näin päästään dialogin alkuun positiivisesta lähtötilanteesta, ei uhkakuvista tai vastakkainasetteluista. Raportin mukaan tehtävä viritti spontaania keskustelua ja katsomusten tuntemusta pidettiin tärkeänä yleissivistyksen, ennakkoluulojen hälventämisen ja suvaitsevaisuuden kannalta. (Kivistö & Sotamaa 2019, 36.)

Konttori (2018, 5–6) pitää uskontolukutaidon tutkimusta ja tieteellistä keskustelua vihapuheen ja pelkoihin perustuvien stereotyyppien purkajana. Hänen mukaansa uskonnollisuus on jokaisen henkilökohtainen asia. Silti jokaisen tulisi tietää uskonnoista niin, että asiallinen ja kiihkon keskustelu onnistuu. Omasta katsomuksesta huolimatta tulee ymmärtää uskontojen ja vakaumusten vaikutukset yhteiskunnassa. Asioista ei pidä vaieta, mutta täytyy muistaa kritiikin olevan eri

asia kuin nimittely tai vihapuhe. Kunnioittava käytös tulee ottaa ohjenuoraksi myös uskontoihin ja katsomuksiin liittyen.

2.6 Erätauko ja MOD dialogimenetelminä

Polarisaatio, someraivo, maalittaminen, sanan- ja uskonnonvapautteen liittyvät syytteet ja oikeudenkäynnit kertovat omaa tarinaansa nyky-yhteiskunnasta ja keskustelukulttuurin muutoksesta. Vastapainoksi vastakkaisasettelulle dialogisuus ja sen erilaiset menetelmät toimivat sillanrakentajina ja kuplien puhkojina niin ammatillisen työn apuvälineinä kuin kansalaiskeskustelujen rakentamisessa. Tässä luvussa esitellään kaksi dialogimenetelmää, Erätauko ja MOD.

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitrassa vuosina 2016–2019 luodun Erätauko- keskustelumenetelmän kehittämisestä ja käytön laajentamisesta vastaa nykyään Erätauko-säätiö. Erätauon menetelmä ja lähestymistapa on dialogi, jolla pyritään rakentavaan ja tasavertaiseen tapaan keskustella. Tavoite on päästä käsiteltävän aiheen, toisten ihmisten tai itsen parempaan ymmärtämiseen, mutta ei yksimielisyyteen tai nopeisiin ratkaisuihin. Erätauko voi olla osa luottamuksen rakentamista, valmistelua ja päätöksentekoa. Se voi vastata tarpeeseen ymmärtää paremmin erilaisten ihmisten näkemyksiä, itse aihetta tai kokonaista toimintaympäristöä. (Erätauko-säätiö. Mikä Erätauko?)

Erätauko-säätiön nettisivuilla kerrotaan menetelmän olevan uusi tapa käynnistää ja käydä rakentavaa yhteiskunnallista keskustelua, joka antaa mahdollisuuden pysähtyä ja harkita asioita rauhassa. Näin voidaan koota eri lähtökohdista tulevia ihmisiä keskustelemaan tasavertaisina ja saada paikalle myös heidät, jotka helposti jäävät keskusteluiden ulkopuolelle. (Erätauko-säätiö. Mikä Erätauko?)

Erätauko-säätiö esittää menetelmän hyödyiksi muun muassa sen, että keskustelussa erilaiset ihmiset kohtaavat toisensa ja siihen osallistuminen on helppoa. Keskustelun osallistujilta ei edellytetä erityistä dialogisuuden asiantuntemusta tai aikaisempaa kokemusta. Menetelmän runkona toimivat Rakentavan keskustelun pelisäännöt. Ryhmän sopiva koko on 6–25 keskustelijaa. Keskustelun aikana

pyritään istumaan kasvotusten piirissä. Keskustelulla on ohjaaja, joka pitää huolta keskustelun rakentavasta ja tasavertaisesta ilmapiiristä. Keskusteluissa empatia, luottamus ja tasavertaisuus vahvistuvat ja myös hiljaisten ääni tulee kuulluksi. Keskustelujen avulla jaetaan käsityksiä eri ihmisten ja toimijoiden arkisesta elämästä, voidaan ennakoida haasteita tai löytää ristiriitoihin ratkaisuja. Erätaukokeskustelujen avulla yhteisten strategioiden, kehittämisen, työpajatyöskentelyn tai toiminnan suunnittelun aloittaminen voi helpottua. (Erätaukosäätiö. Mikä Erätauko?)

Helsingissä Tuomiokirkkoseurakunnan Toivon dialogi -vuoropuheluiltoja järjestettiin keväällä 2019 Erätaukomenetelmää käyttäen. Niiden avulla pyrittiin kohtamaan ihmisten välistä ymmärrystä yhteiskunnassa, jossa polarisoitunut keskustelu kiihtyy ja kohtelias käytös ja kunnioitus unohtuvat. Kirkko oli näissä illoissa mukana kuuntelemassa, keskustelemassa ja oppimassa sekä tarjosi tapahtumatilan Kryptassaan. Kussakin illassa oli kutsuttuna 25–30 keskustelijaa; asiantuntijoita, päättäjiä, taiteilijoita, kokemusasiantuntijoita – myös nuoria ja syrjäytyneitä – heitä, jotka normaalisti jäävät ilman kutsua yhteiskunnalliseen keskusteluun. Jokaiseen iltaan ja keskusteluun oli valittu oma aihe. Kevään illoissa käsiteltiin muun muassa syntyvyyteen, metsiin, maahanmuuttoon, suomalaisuuden symboleihin, lihansyönttiin ja kiusaamiseen liittyviä teemoja. Joissakin tapauksissa ryhmien osallistujat tunsivat toisensa joko henkilökohtaisesti tai julkisuuden kautta, mutta Erätaukomenetelmän pelisäännöt toivat tilanteeseen tasa-arvon elementin. Tapaamisissa esittäytytään ja keskustellaan ”vain etunimillä eikä titteleillä”. (Juusela 2019.)

MOD-koulutusohjelma on lähtöisin Ruotsista ja Suomessa lisenssinhaltijana on Kirkkohallitus. MOD-koordinaatiosta vastaa Seurakuntaopisto. MOD-lyhenne tulee sanoista moninaisuus, oivallus ja dialogi. Toiminta tähtää yhdenvertaisuuden edistämiseen ja on alun perin syntynyt nimenomaan vastauksena rasismiin. Koulutuksen periaatteisiin kuuluvat moninaisuuden kunnioittaminen, yhdenvertaisuus, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja kulttuurien moninaisuus. Käytettävät menetelmät ovat osallistavia ja tärkeässä roolissa on dialogisuus ja sen harjoittaminen. Myös tarinallisuus, aivoriihet, vuorovaikutustehtävät ja rooliharjoitukset ovat osa MOD-ryhmissä tapahtuvaa työskentelyä. (MOD-koulutus. Mikä MOD?)

MOD on konsepti, menetelmä ja prosessi, jonka tavoitteena on osallistuvan, tasavertaisen ja sosiaalisesti kestävä yhteiskunnan edistäminen, ja sen lähtökohdina ovat ihmisoikeudet. MODissa käytettävät menetelmät ovat aktiivisen oppimisen menetelmiä, joiden tarkoitus on synnyttää keskusteluja kohti syvempää ymmärtämistä. Koulutuksissa luodaan turvallinen tila, jotta osallistujat voivat haastaa toisensa oivaltamaan, näkemään, pohtimaan ja muuttumaan. Tavoitteena on, että tunnistetaan omaan maailmankuvaan, identiteettiin ja kulttuuriin sisältyviä tekijöitä sekä omia käsityksiä ihmisarvosta ja -oikeuksista. (Helles 2019, 4–5,11; Seurakuntaopisto. Koulutukset.)

Prosessi painottaa ohjauksen merkitystä. MOD-ohjaaja ei käytä ainoastaan valmiiksi räätälöityjä harjoituksia, vaan osaa hyödyntää dialogipedagogisia menetelmiä joustavalla tavalla. MOD-ohjaaja perehtyy hyvin ihmisoikeus-, moninaisuus- ja syrjäytäkysymyksiin, on herkkä kuuntelemaan osallistujien näkökulmia, lähtökohtia ja kysymyksiä, luo ryhmään luottamuksellisen ja turvallisen ilmapiirin, huolehtii siitä, etteivät osallistujat kohtele toisiaan syrjivällä tavalla ja osoittaa hyvää esimerkkiä siinä, miten dialogia käydään. (Helles 2019, 4–5.)

MOD-konseptin arvopohjana on YK:n Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus (UDHR). Erityistä huomiota toiminnassa kiinnitetään siihen, että oikeuksien tulee olla kaikenkattavat ja maailmanlaajuiset. Lähtökohdina on edistää osallistuvan, tasavertaisen ja sosiaalisesti kestävä yhteiskunnan kehittymistä. Syrjinnän ja huonon kohtelun vähentämiseksi MOD pyrkii muuttamaan yhteiskunnallista ilmapiiriä, kulttuuria, käytöstä ja asenteita niin, ettei ketään yksilöä tai ryhmää syrjitäisi. (Helles 2019, 6.)

3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

3.1 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutustua uskontodialogiin evankelisluterilaisen seurakunnan toimintamuotona ja pohtia erityisesti sitä, miten yksittäisen seurakuntalaisen taitoja puhua omasta uskostaan vahvistetaan. Tähän tarkoitukseen kokeiltiin hissipuheformaatin sopivuutta. Kehitetyn hissipuheen tarkoitus on antaa väline, jonka valmisteluvaiheessa yksilö voi syventyä pohtimaan, mikä omassa uskossa on tärkeää sekä mitä ja miten siitä haluaa puhua muille.

Kyseessä oli kvalitatiivinen eli laadullinen kehittämispainotteinen opinnäytetyö. Aineistona on käytetty asiantuntijahaastattelua, osallistuvaa havainnointia ja toiminnallisiin osuuksiin osallistuneille paperilomakkeella tehtyä palautekyselyä. Toiminnalliseen osuuteen osallistuneiden tekemien ääni- ja videotiedostojen kertomukset, hissipuheet, on litteroitu, samoin kuin asiantuntijahaastattelu.

Kehittämistyökin noudattaa tutkimuksen periaatteita (Alavaikko & Suikkala 2016). Kvalitatiivisen tutkimuksen ja kehittämistyön tavoitteena on tutkimuskohteen ymmärtäminen. Koska tarkoituksena ei ole löytää keskimääräisiä yhteyksiä tai tilastollista säännönmukaisuutta, aineiston määrä ei ole oleellinen seikka tutkimuksen osana. Pienestä aineistosta ei kuitenkaan voida tehdä yleistettäviä päätelmiä, mutta toisaalta yksityisessä kokemuksessa toteutuu yleinen. Kun asetutaan tutkimaan tarkkaan yksityistä tapausta, tätä kautta esiin tulee myös ilmiössä merkittävä ja usein toistuva yleisellä tasolla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 181–182, 2009.)

Laadullisessa tutkimusmenetelmässä tarkastelussa on ihmisten välinen ja sosiaalinen merkitysten maailma. Suhteet ja niiden muodostamat merkityskokonaisuudet ilmentävät tätä maailmaa. Ihmisistä lähtöisin olevat ja ihmisiin päätyvät tapahtumat kuten toiminta, ajatukset, päämäärien asettamiset sekä yhteiskunnan rakenteet puolestaan ilmentävät merkityskokonaisuuksia. Tutkimuksen tavoitteena on tuoda esiin ihmisten oma kuvaus todellisuuden kokemuksistaan. Näiden

kuvausten voidaan olettaa olevan niitä asioita, jotka hän kokee elämänsä tärkeinä ja merkityksellisinä asioina. Laadullisella tutkimuksella voidaan tutkia myös yksilölle merkityksellisiä pidempiä ketjuja, kuten elämänkulkua tai elämässä pidemmälle ajalle sijoittuvaa tapahtumien sarjaa. (Vilkkä 2005, 97.)

3.2 Menetelmänä narratiivisuus ja hissipuhe

Elämäkerralliset tarinat rakentavat näkemystä identiteetistä ja elämästä. Ne luovat löytöretkiä elettyyn, mutta sisältävät myös aavistuksia tulevasta. Kiinnostavaa on yksittäisen ihmisen ainutkertainen tapa kokea, ajatella ja toimia. Kerrottaessa eri tilanteissa erilaisia oman elämänsä pohdintoja itselle ja muille, tarinat voivat avata uusia näkökulmia tai olla kätkemässä entistä. Oman elämän pohdinta ja kerronta ovat ihmisen perusominaisuuksia, oman minän rakentamista. Tarinoiden kertomista voidaan näin pitää ennen muuta persoonallisen ja ammatillisen kasvun välineenä, mutta samalla myös tutkimusmetodina. (Syrjälä 2010, 248.)

Ihmiset ovat luonnostaan vuorovaikutteisia, ja välittävät tietoa sekä tunteitaan tarinoiden kautta vuoroin kertojina, vuoroin kuulijoina. Ihmiset kertovat narratiiveja, tarinoita, ymmärtääkseen elämää. Kertomuksilla ihminen voi pohdiskella kokeuksiaan, jakaa niitä muille ja saavuttaa sosiaalista hyväksyntää itsestään kertomastaan minuudesta. Narratiivi tutkimuksellisenä menetelmänä antaa väljän viitekehyksen, jossa huomio kohdistetaan kertomusten tuottamaan ja välittämään todellisuuteen. Aineistoa voidaan koota kirjallisessa tai suullisessa muodossa. Lähtökohtaisesti narratiivinen lähestymistapa ei tuota yleispätevää ja ajatonta tietoa, vaan siinä korostuvat tiedon subjektiivinen luonne ja kontekstuaalisuus. Narratiivinen tieto on ajasta, paikasta ja henkilöstä riippuvaa. Todellisuus rakentuu ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Näin syntyy yhden objektiivisen totuuden sijaan monia tarinoiden todellisuuksia, jotka riippuvat kunkin kertojan niille antamista merkityksistä. Narratiivisen lähestymistavan mukaan todellisuus ja tieto siitä on jatkuvasti muokkautuva, tarkentuva ja kehittyvä kertomus. Myös tutkijan tulkinta on yksi versio tarinan totuudesta; samoista tapahtumista voidaan kertoa eri tavoin ja eri näkökulmasta. Tutkijan tavoitteena on kuitenkin se, että kertojan oma ääni tulee esiin. (Kohonen 2011, 196–202.)

Hissipuheitakin voi pitää pieninä uskon ja sielunmaiseman rakentumisen elämänkertoina, alkukertomuksina, joihin kertoja voi halutessaan palata ja joita täydentää. Toisten kanssa jaettuna omasta ajattelusta ja kokemuksesta voi löytää yhteistä, mutta myös oma tarina saa uusia näkökulmia muiden kuuleman ja reflektioiman kautta.

Hissipuhe on lähinnä myynnissä ja markkinoinnissa käytetty termi lyhyesti kerrottua yrityksen tai hankkeen tarkoituksesta ja tavoitteesta. Sen avulla pystytään jäsentämään itselle, kumppaneille ja asiakkaille, mitä tehdään ja mihin ollaan menossa. Hissipuhe kertoo selkeästi käsiteltävän tai esiteltävän asian tärkeimmän ja olennaisen. Tärkeää on, että esittäjä osaa ottaa huomioon kuuntelijan ja pysyy herättämään juuri hänen kiinnostuksensa esitettävään aiheeseen. Parhaassa tapauksessa esittäjä saa innostuksensa tarttumaan kuulijaan ja vetämään hänet mukanaan jatkamaan keskustelua. Hyvä hissipuhe voi olla pituudeltaan viidestätoista sekunnista puoleen tuntiin, mutta aikaa tärkeämpää on se, että kuuntelija ymmärtää ja uskoo esittäjän esittämän asian. (Etula Group). Tässä opinnäytetyön toteutuksessa käytettiin puheen pituutena noin minuuttia, joka palautteen mukaan oli suurimmalle osalle puhujia riittävä aika. Yleisesti hissipuhetta käytettäessä onkin syytä miettiä asiaa, asiayhteyttä ja kuulijakuntaa. Liian pitkä puhe tai väärä paikka voi kääntyä tavoitettaan vastaan.

Idea oman uskon sanoittamisesta hissipuheformaattilla tuli Kirkkohallituksen asiantuntijahaastattelun yhteydessä. Haastattelussa kysyttiin hänen näkemystään siitä, onko jotain tulevaisuudessa tarvittavaa, mihin erityisesti tulee kiinnittää huomiota. Näitä olivat hänen mukaansa uskontolukutaito sekä se, miten ihan tavallisia seurakunnan jäseniä ohjataan pohtimaan omaa uskonnollista identiteettiään. ”Jos joku kysyy mikä sinun uskontosi on, miten se näkyy elämässäsi, juuri tämä hissipuhe – kerro kahdessa minuutissa – on vielä monille vaikeaa.” (henkilökohdainen tiedonanto 14.6.2018)

Hissipuheformaattiin sopivan, sovellettavan tehtävän harjoite löytyi Uskonto-dialogi – kasvatusta kulttuurien kohtaamiseen -kirjasta. Tätä uskon kautta

esittäytymistä voidaan käyttää esimerkiksi tilanteessa, jossa ei vielä tunneta toisiaan. (Rautionmaa 2010, 59.)

3.3 Yhteistyökumppani Paavalin seurakunta

Opinnäytetyön yhteistyökumppani oli Helsingin seurakuntayhtymään kuuluva Paavalin seurakunta. Hermannin, Vallilan, Kumpulan, Toukolan, Arabianrannan ja Itä-Pasilan kaupunginosat kuuluvat alueellisesti Paavalin seurakunnan toiminta-alueeseen. Alueen kokonaisasukasmäärä oli vuoden 2019 lopussa 33 998 henkilöä, joka vastaa noin viittä prosenttia kaikista helsinkiläisistä. (Helsingin kaupunki, 2020.) Suomen evankelisluterilaiseen kirkkoon kuulumisprosentti oli 44 (14 569), kun koko Helsingin vastaavat luvut olivat 51 prosenttia (363 957). (Helsingin seurakuntayhtymä, 2019.) Vuoden 2020 alussa koko Suomessa kirkkoon kuului 68,6 prosenttia väestöstä. (Suomen ev.lut.kirkko. 2020.)

Paavalin seurakunta tekee läheistä yhteistyötä ammatillisten oppilaitosten kanssa. Esimerkiksi vuonna 2018 pilottikokeiluna alkanut Huomenta Helsinki -projekti yhdistää Diakonia-ammattikorkeakoululaisia ja Stadin ammattiopiston Valma-opiskelijoita. Kotouttamista tukevassa projektissa toimitaan suomalaisista ja Valma-opiskelijoista kootuissa pienryhmissä. Niissä he tutustuvat toistensa kulttuureihin yhteisen, itse järjestämänsä toiminnan kautta. (Diakonia-ammattikorkeakoulu. Ajankohtaista. Opiskelu Diakissa. 2018) Valma on ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus perusopetuksen päättäneille, ilman toisen asteen tutkintoa oleville nuorille. Se sopii myös maahanmuuttajataustaisille tai ammatinvaihto suunnitteleville aikuisille, jotka haluavat valmiuksia ammatillisen perustutkinnon opiskeluun. (Education Media Group. Studentum. Koulutukset.)

Uskontodialogi on osa Paavalin seurakunnan toimintaa. Paavalin seurakunnan toimintaesitteessä (2020) kerrotaan toiminnan tavoitteista seuraavasti:

Opimme omasta uskonnostamme, katsomuksistamme ja yhteiskunnasta. Arjen uskontodialogissa vaihdamme kokemuksiamme ja ajatuksiamme. Samalla opimme ymmärtämään uskontojen ja katsomuksien merkitystä yhteiskunnassa ja omassa elämässämme.

Seurakunta tiedottaa dialogitapahtumista Facebook -sivustolla Uskontodialogi Paavalin srk. Dialogitoimintaa tehdään yhteistyössä alueen eri uskonnollisten yhteisöjen ja järjestöjen, kuten Suomen Setlementtiliitto ry, Suomen kristillinen ylioppilasliitto ja Fokus ry kanssa.

3.4 Idea, suunnitelma ja tiedonkeruu

Diakonissa-seurakuntapastori Tuija Samila esitteli vuoden 2017 marraskuussa Diakonia-ammattikorkeakoulun Helsingin kampuksen OSKE-torilla Paavalin seurakunnassa tehtäviä hankkeita ja projekteja, jossa Diakin opiskelijan opinnäytetyön voisi toteuttaa. Uskontodialogista ja siihen liittyvistä teemoista löytyi yhteinen pohja. Tapaamisen aikana sovittiin palaveri syvempään tutustumiseen ja suunnitteluun tammikuulle 2018.

Tammikuun palaverissa Tuija Samila esitteli Paavalin seurakunnan ja Diakin yhteistyötä uskontodialogiprojektissa. Opinnäytetyön tekijän oman työpaikan koulutustarjontaan kuuluvasta MOD Moninaisuus-Oivallus-Dialogi -ohjaajakoulutuksesta saatiin yhteiseksi tavoitteeksi toteuttaa toiminnallinen ja kehittävä yhteistyö. Uusi MOD-ohjaajakoulutuksen nimellä toteutettava kahden päivän pilotti aikataulutettiin pidettäväksi lokakuussa. Lisäksi tuli esiin toive mahdollisen seurakunnan uskontodialogiopaskirjan tekemisestä.

Samassa yhteydessä sovittiin, että opinnäytetyön havainnointiosuuteen liitetään osallistumista Paavalin seurakunnan ja Helsingin seurakuntayhtymän alueella toteutuviin uskontodialogitapahtumiin ennen syksyn MOD-ohjaajakoulutuksen alkamista. Lisäksi mietittiin, ketä asiantuntijoita voisi haastatella teoreettista viitekehystä varten. Koska opinnäytetyön tekijällä ei ollut aikaisempaa käytännön kokemusta uskontodialogitoiminnasta, haastattelun tekeminen ja oma havainnointi osallistumalla koettiin kehittämistyön kannalta tarpeellisiksi. Opinnäytetyön ideapaperi esiteltiin helmikuussa ja suunnitelma hyväksyttiin toukokuussa 2018.

Kirkkohallituksen asiantuntijahaastattelu tehtiin kesäkuussa 2018. Haastattelu tapahtui paikan päällä Kirkon ulkoasiainosastolla Helsingissä. Haastattelun aikana keskusteltiin uskontodialogin merkityksestä nyky-yhteiskunnassa ja siitä, millaisia elementtejä nimenomaan seurakuntatoimintaan liittyen tulisi ottaa huomioon.

Ensimmäiseksi asiantuntija otti esimerkiksi arkisen elämän tason kohtaamiset, joissa on tärkeää osata yhdessä elää rauhassa naapureina ja toistemme kanssa. Uskonnollinen ja hengellinen identiteetti tulee vastaan työelämässä, koulussa, kaupassa, bussissa. Tarvitaan siis uskontolukutaitoa, jonka avulla ymmärtää kohtaamisen sisältämät arvot ja toiselle pyhän elementit.

Toisena haastateltava korosti teologista näkökulmaa. Vaikka olisimmekin kristittyjä, muiden uskontojen edustajat ovat yhtä arvokkaita, Jumalan luomia ihmisiä. Kristittyinä olemiseen ja identiteettiin kuuluu dialogi, jossa toisen ja vieraan kohtaamisessa ei asetuta yläpuolelle, vaan vastakkain ja oppimaan siten toisiltaan. Kohtaamisiin kuuluu myös ajatus kristillisestä todistuksesta. Siihen ei liity ”käännyttämistä” tai toisen uskon huonompana pitämistä, mutta kylläkin uskallusta puhua omasta uskosta peittelemättä ja vähättelemättä.

Haastattelun aikana keskusteltiin myös siitä, miksi henkilökohtaisesta uskosta puhuminen voi nykypäivän Suomessa olla hankalaa. Asiantuntija pohti, että aikaisempina vuosikymmeninä Suomessa ei tarvinnut kysyä toisen arvopohjasta ja uskonnollisesta perinteestä, koska valtaosalla oli ”tietynlaista suomalaista luterilaista kristinuskoa, se oli jotenkin jaettu pohja”. Näin ollen ei myöskään ollut tarvetta sanoittaa, mikä oma tausta on. Nykyään tilanne on toinen, kun sekä uskonnottomien että muihin uskontokuntiin kuuluvien määrä on noussut. Jos itse toimii ja ajattelee eri tavalla, erilaisuus pakottaa ajattelemaan ”miksi näin teen ja miten siitä kysyttäessä toiselle kerron”. Haastateltava jatkoi, että Suomessa on ehkä pitkään ajateltu uskonnon olevan kuitenkin yksityisasia. Uskon tai hengellisyyden kysymyksiä ei ole otettu puheeksi edes läheisten kesken.

Haastateltava painotti lopuksi sitä, että dialogin ja kohtaamisten keskiössä ei haluta löytää sitä, kenen usko on oikea. Kaikki ihmiset ja elämä ovat pyhiä: ”Sinun pyhäsi on yhtä hyvä kuin minun.” Pitää olla inttamättä ja sen sijaa osata käydä

aidosti kiinnostunutta vuoropuhelua. Etsitään enemmän sitä yhteistä.” Seurakunnassa tarvitaan aitoa ihmisten kohtaamista ja ymmärtämistä, luottamuksen rakentamista. Tarvitaan käytännönläheisiä ajatuksia ja peruskristittyä olemisen ja elämisen malleja.”

Asiantuntijahaastattelun ja opinnäytetyön aiheisiin liittyvään kirjalliseen materiaaliin tutustumisen lisäksi uskontodialogin erilaisia muotoja haluttiin havainnoida kokemalla ja itse osallistumalla. Erilaisiin dialogitapahtumiin osallistumiset alkoivat tammikuussa 2018.

Ensimmäinen oli Helsingin Kampin kappelissa järjestetty, säännöllisesti kerran kuussa kokoontuva eri uskontojen välinen yhteinen meditaatiohetki. Näissä hetkissä eri uskontokuntiin kuuluvat ihmiset kokoontuvat hiljentymään ja mietiskelemään yhteen, sanattomasti. Tilaisuus kestää kerrallaan tunnin. Meditaation jälkeen on mahdollisuus siirtyä johonkin yhteiseen paikkaan keskustelemaan mieleen tulleista ajatuksista ja kokemuksista. Osallistujia oli tunnin aikana keskimäärin kymmenen.

Tammikuun lopulla Paavalin seurakunta järjesti tutustumisillan Käpylässä sijaitsevaan Bahái-yhteisöön. Tämä oli kaikille avoin tapahtuma, jonka kutsua jaettiin Uskontodialogi Paavalin srk -Facebook sivujen kautta. Paikalla oli mahdollisuus kuulla yhteisön uskonnosta, sen perinteistä ja kahden yhteisön jäsenen kertomuksia yhteisöön kuulumisesta sekä sen merkityksestä heidän elämäänsä. Toinen kertojista oli maahanmuuttajataustainen. Hän oli ilahtunut löytäessään myös Suomesta oman lapsuudenperheensä harjoittaman uskonyhteisön, johon liittyä.

Báhái-yhteisön jäsenet olivat tätä ennen olleet usein yhteyksissä Paavalin seurakuntaan siellä vierailen. Tässä heidän nyt avaamassaan tutustumisillassa oli helppoa jakaa oman uskon ajatuksia ja käydä syvällistä keskustelua yhteisen ja erilaisen maailmakatsomuksen äärellä. Paavalin seurakunnan kautta tulleiden henkilöiden lisäksi paikalla oli Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan opiskelijoita. Yhteensä osallistujia on kuusi.

Syyskuussa Suomen Setlementtiliitto ry ja Paavalin seurakunta järjestivät yhteisölohuone Olkkarissa Arabian kauppakeskuksessa kaikille avoimen uskontodialogitilaisuuden. Ilta oli jatkoa vuonna 2017 alkaneesta keskustelusarjasta, jossa haluttiin vahvistaa osallistujien kuuntelevan ja kunnioittavan vuoropuhelun taitoja. Illan keskusteluissa mietittiin uskontojen ja maailmankatsomusten merkitystä omassa arkipäivässä sekä niiden merkitystä ja näkymistä laajemmin yhteiskunnassa. Osallistujia tapahtumassa oli seitsemän.

Marraskuussa Kirkon lähetystyön keskus järjesti Helsingissä seminaarin ”Luetko tekstin vai elätkö siitä? Kuunteleva keskustelu kirjoituksista (Scriptural Reasoning) -menetelmä uskontodialogin välineenä”. Seminaarissa esiteltiin alun perin Cambridgen yliopistossa kehitettyä kolmen uskonnon – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin – pyhien kirjoitusten avulla käytävää dialogimenetelmää. Kukin kolmen eri uskonnon edustajaa valitsee omista Pyhistä Kirjoituksistaan otteen, lukee sen ja kertoo, miten hän sen ymmärtää. Tämän jälkeen heillä on mahdollisuus kysyä ja keskustella luetusta ja kuullusta. Lopuksi myös muut kuin lukijat voivat osallistua keskusteluun. Pyrkimyksenä on ymmärtää sekä omaa että toisten tapaa tulkita Pyhiä Kirjoituksia ja niiden merkitystä syvemmin. Tässäkään dialogissa ei pyritä yhteiseen lopputulokseen, vaan oppimaan luetusta ja kuullusta kunnioittavassa ja ystävällisessä ilmapiirissä. Seminaarissa esiteltiin menetelmän hyödyntämistä myös raamatuntulkinnassa, kansainvälisessä rauhan työssä, uskonnonopetuksessa ja uskontolukutaidon kehittämisessä.

Asiantuntijahaastattelusta ja uskontodialogitapahtumiin osallistumisen havainnoinnista on saatu pohjaa opinnäytetyön jatkokehittämisessä. Hissipuhemallin yhdistäminen muihin aiheeseen liittyviin koulutuksiin ja menetelmiin on esitelty myöhemmin tässä raportissa luvussa 5.2 Arviointi ja jatkokehittäminen.

4 HISSIPUHE TOTEUTUKSET, PALAUTTEET JA OMA ARVIOINTI

Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden tavoite oli toteuttaa alkuperäisen suunnitelman mukainen, seurakuntalaisille suunnattu MOD-ohjaajakoulutus lokakuussa 2018. Tästä uuden ohjaajamateriaalin koulutuksen läpikäyvien osallistujien joukosta olisi koottu pilottiryhmä, joka MOD-kurssin suorittamisen lisäksi ryhtyisi miettimään uskontodialogitoiminnan kehittämistä ja myös oppaan suunnittelua. Ilmoittautumisia tuli kuitenkin vain kaksi, joten koulutus peruuntui. Uutta koulutus-aikaa ei saatu järjestymään.

Peruuntumisen vahvistuttua opinnäytetyön ohjaajien kanssa sovittiin, että sen sijaan toteutetaan Taiteiden yönä syksyllä 2018 kokeillun mallin mukaisia Hissipuhe -työpajoja Diakin Helsingin kampuksella kahtena itsenäisenä toteutuksena. Näistä marraskuun paja jouduttiin perumaan, ja joulukuulla toteutettuun pajaan ei tullut yhtään osallistujaa. Lopulta toteutukset saatiin tehtyä yhtenä ryhmätöinä ja toinen yksilötöinä keväällä 2019.

Seuraavassa esitellään eri hissipuhemallien toteutukset. Koska kussakin Hissipuhe -tehtävän toteutuksessa osallistujia oli määrällisesti vähän, toteutusmallin jälkeen on luettavissa lomakkeilla annetut, kunkin puheenlaatijan vastaukset ja palautteet. Palautteissa ja litteroitujen tekstien käsittelyssä käytetään kirjain-numerokoodeja, joissa kirjain viittaa tapahtumaan ja numero puheenlaatiijaan tai palautteenantajaan, esimerkiksi ensimmäinen puheenlaatiija: 2018 Taiteiden yössä = T1, 2019 opiskelijaryhmässä = O1 ja 2019 kouluttajaryhmässä = K1.

Ensimmäinen toteutus tehtiin Taiteiden yönä elokuussa 2018 Paavalin seurakunnan Paavalinkirkon sisäpihalla. Hissipuhe-toimintapisteellä oli jaossa lokakuulle 2018 suunnitellun MOD-koulutuksen esitteitä ja lisäksi kävijöille kerrottiin yleisesti Paavalin seurakunnan uskontodialogitoiminnasta.

Hissipuheen tekemiseen ei tarvinnut ilmoittautua, vaan kaikki kiinnostuneet sisäpihalla kiertelevät olivat tervetulleita. Paikalle saapuneille kerrottiin mitä hissipuhe tässä kontekstissa on ja kysyttiin heidän haluaan laatia oma hissipuhe. Illan

aikana kello 18–19.30 kolme ihmistä teki oman hissipuheensa pohtimalla ”Esittäytyminen uskon kautta” -tehtävää (liite 1). Lisäksi yksi henkilö halusi keskustella tehtävään liittyvästä aiheesta ja antaa palautetta varsinaista puhetta laatimatta tai palautelomaketta täyttämättä.

Kun puheenlaatiija oli tutustunut tehtävään ja hänelle oli kerrottu sen liittyvän opinnäytetyöhön, hän sai noin minuutin aikaa kertoa oma hissipuheensa. Puheen kestoa mitattiin kellolla, mutta jos puhe loppui aikaisemmin tai jatkui pidempään, minuutin aikarajaa joustettiin. Tehtävän mukaisesti seurattiin, että ainakin pääkysymykset tulivat jollain tavalla käsiteltyä. Puheen jälkeen oli myös mahdollista vapaasti keskustella tehtävästä. Tavoite kuitenkin oli, että kaikki täyttäsivät palautelomakkeen (liite 2), jotta muistiinpanot vastaisivat mahdollisimman tarkasti hissipuheen laatijoiden mielipiteitä. Taiteiden yön hissipuheita ei nauhoitettu eikä pyydetty laatimaan kirjallisena, vaan ne esitettiin opinnäytetyön tekijälle kertoen.

T1 ”Aika harvoin tulee näitä keskusteluja spontaanisti.”

Henkilö koki tilanteen tulleen yllättäen eteen, aluksi hämmentäväksi, mutta lopulta koki asian helpoksi. Käsiteltävä asia on iso, ja piti miettiä mitä haluaa ja ehtii sanoa. Minuutin mittaa hän piti ihan hyvänä. Hän kertoi oppineensa, että uskosta voi puhua ihan lyhyesti ja että keskustelun voi aloittaa toisen kanssa leppoisasti uskosta ja uskomuksista. Hissipuhetta voisi käyttää kohdatessa ihminen, joka haluaa puhua uskosta, vaikka spontaanisti näitä keskusteluja tulee aika harvoin. Oppimaansa taitoa hän voisi käyttää töissä erilaisissa kohtaamisissa. Hänen työssään hissipuhetehtävän aiheet liittyvät usein johonkin järjestettyyn tilanteeseen kuten uskontodialogitapahtumaan, jossa on tarkoituskin puhua uskosta ja uskonnoista. Uskosta ja uskonnosta puhuminen on tärkeää, koska se on osa ihmisen elämää, auttaa ymmärtämään ihmisen tapoja ja käyttäytymistä.

T2 ”Vahvistaa uskoa – Jumala ilahtuu näistä puheista.”

Henkilön mielestä vaikeaa oli laittaa tai miettiä raja, kuinka henkilökohtaisen esittelyn pitää. Minuutin aikaa puheelle hän piti hyvänä. Uskosta ja uskonnosta puhuminen on tärkeää siksi, että se vahvistaa uskoa. Hän kertoi oppineensa, että uskosta puhuminen vie saman tien filosofisiin keskusteluihin, jos keskusteluhetki on hyvä. Henkilö ei ottanut kantaa siihen missä voisi käyttää tai hyödyntää

kokemusta hissipuheen laatimisesta, mutta antoi kehitysehdotuksena sen, että tehtävä pitäisi toteuttaa käytännön tekemisen yhteydessä.

T3 *”Osaan puhua uskosta paremmin kuin ajattelin.”*

Henkilö koki vaikeana ajatusten koostamisen lennosta, toiston ja täytesanojen välttelyn. Helppona hän koki heittäytymisen. Minuutin aikarajaa hän piti lyhyenä, mutta toimivana. Hän voisi käyttää laatimaansa puhetta seurakuntavaalipaneelissa. Uskosta ja uskonnosta puhumista hän piti tärkeänä siksi, että se auttaa määrittämään suhdetta itseseen, muihin ja arvoihin. Tehtävästä hän oppi, että aina kannattaa lähteä mukaan ja että hän osaa puhua uskosta paremmin kuin ajatteli. Saamaansa kokemusta ja taitoa hän voi hyödyntää seurakuntavaaleissa, yleisesti seurakuntaelämässä ja rohkaistessa muita.

Vain kolme henkilöä osallistui tehtävän laatimiseen. Esittelypisteellä olemisen lisäksi kierreltiin Taiteiden yön tapahtumassa yleisön joukossa ”houkuttelemassa” ihmisiä mukaan tekemään hissipuhetta. Eräs neljän hengen joukko kertoi, että aihe on erittäin hyvä ja tärkeä, mutta he eivät nyt halunneet osallistua. Heiltä kysyttiin, puhuvatko he uskosta tai maailmankatsomuksestaan yleisesti ja he vastasivat että ”harvoin, koska siitä tulee usein riitaa”.

Toinen Hissipuhetoteutus tehtiin Diakin kirkon alan opiskelijoiden kanssa keväällä 2019. Opinnäytetyön ohjaajan kanssa päädyttiin tähän ratkaisuun, koska työpajatyypisistä, avoimista tilaisuuksista vapaaehtoisia ei ollut saatu. Kurssin opettajan antoi luvan esitellä opinnäytetyön aihe ja pyytää kurssilla olevia opiskelijoita ilmoittamaan halukkuutensa hissipuhetehtävän laatimiseen ja palautteen antamiseen. Esittelyn yhteydessä opettaja antoi välitöntä palautetta tehtävästä sanomalla, että tällaisen voisi ottaa mukaan sisältyväksi myös varsinaisten kurssien opetusohjelmaan, erityisesti kirkon alalle opiskeleville. Omasta uskosta ja vakaumuksesta kertomisen taidot ovat osa ammatillista osaamista, eikä niitä tällä hetkellä kovinkaan paljon opinnoissa painoteta.

Hissipuhetehtävän esittelyssä kerrottiin, että sen voi tehdä joko ryhmänä tai yksilötyönä. Vapaaehtoisia ilmoittautui seitsemän ja heiltä pyydettiin allekirjoitukset Diakin suostumuslomakkeelle materiaalin hyödyntämiseen opinnäytetyössä.

Hissipuhetehtävää varten he saivat ohjeistuksen sähköpostilla (liite 3). Valmiit hissipuheet pyydettiin palauttamaan 31.5.2019 mennessä. Valmiin puheen sai kirjoittaa, videoida tai nauhoittaa ja palautelomakkeen lähettää sähköpostilla. Osallistujista yksi palautti puheen kirjallisena, yksi teki videon ja viisi äänitallenteen. Kaikki myös vastasivat palautelomakkeen kysymyksiin.

O1 "Ehkä voisimme myös nähdä sen, kuinka samanlaisia me olemmekin."

Henkilö kertoi, että minuutti oli lyhyt aika tiivistää omat ajatukset, pois jäi paljon mitä olisi halunnut sanoa. Hankalaa oli tehdä hissipuheesta kiinnostava. Puhetta hän voisi käyttää esitellessään itsensä uskonnon kautta, tähän puhe on lyhyt mutta informatiivinen. Se antaa osittaisen kuvan, mutta jättää vielä syvällisempiin keskusteluihin aiheita. Uskonnota puhuminen on tärkeää, jotta ymmärtäisimme itseämme ja suhdettamme uskontoihin ja tietoa myös muista uskonnoista. Ajatuksia toisten kanssa jakamalla saamme monipuolista ja parempaa kuvaa meistä ihmisistä. Tehtävästä hän oppi, että tiivistäminen oli luultua hankalampaa. Hänelle uskonnota puhuminen ja etenkin se mitä todella pohtii ja ajattelee, ei ollutkaan niin selvää. Tämän vuoksi hän koki tehtävän hyväksi saada myös kurssi-tehtäväksi. Tehtävää hän voi hyödyntää jatkossa isoskoulutuksessa ja rippikou-lussa syventämään omaa uskomustaan ja uskontoa. Hän koki hyvänä toteutuk-sen, joka antoi vapautta toteuttaa sen monella tavalla.

O2 "Emme elä arvotyhjiössä, jokaisella on joku ideologia ym joka pohdituttaa/on tärkeä."

Henkilö piti minuuttia lyhyenä aikana puheelle, johon saisi mahtumaan olennai-sen. Häntä yllätti, miten helppoa oli ilman paperia ja käsikirjoitusta puhua. Hän oli luonnostellut puheen edellisenä päivänä ja "sulatteli yön yli". Hissipuhetta hän voisi käyttää monenlaisissa arkisissakin kohtaamisissa, erityisesti henkilökohtai-sissa keskusteluissa, mutta myös useammalle ihmiselle yhtä aikaa. Toisten ym-märtämisen ja kunnioittamisen kannalta on tärkeää, että itsellä on selkeänä se mihin uskoo ja josta näin on helpompi puhuakin. Hän oppi, että puheen pitää sopia omaan persoonaan ollakseen vakuuttava. Puhetta hän voisi käyttää missä vain, ja tähän hän sai rohkeutta tehtävän myötä. Hän pitää tehtävän lisäämistä johonkin kurssiin hyvänä ideana.

O3 *"Tässä ajassa on totuttu puhumaan hyvinkin intiimeistä asioista, niin miksei samalla myös uskonnosta."*

Henkilö oli tehnyt videon, joka oli oikeasti kuvattu hissimatkan aikana. Hän piti haastavana pohtia, mitä kuudennesta kerroksesta alastulon aikana sanoisi. Aihe ja puhe (15 sekuntia) syntyi yllättävän helposti, joten minuutin aikaraja oli sopiva. Laatimaansa puhetta hän voisi käyttää tilanteessa, jossa pitäisi kuvailla ihmisten reaktioita suhteessa uskoon. Tehtävästä oppimaansa hän voisi käyttää sosiaalisessa mediassa. Kehitysehdotuksena hän kaipasi videolle valmista pilvipalvelutiliä, johon kooltaan ison tiedoston voisi jakaa.

O4 *"Tiiviisti ja ytimekkäästi itselle merkityksellisten asioiden sanoittamista on hyvä miettiä etukäteen."*

Henkilö pohti hissipuheita ajatuksia herättävänä pedagogiikkana. On vaikea tiivistää sanomaansa ymmärrettäväksi kokonaisuudeksi. Hänen oma puheensa kesti lopulta yli kolme minuuttia. Hissipuhetta hän voisi käyttää perustellessaan omaa katsomustaan tai puhuessaan toisenlaisen maailmankatsomuksen omaavalle. Hänen mielestään on tärkeää kertoa uskonnollisesta identiteetistään ja siten päästä tutustumaan ja ymmärtämään paremmin toisiamme.

O5 *"Ei välttämättä ole itsestään selvä ja helppo puheenaihe."*

Henkilön mielestä puheen laatiminen oli helppoa, mutta puhuminen vaikeaa. Hän onnistui helposti laatimaan tarpeeksi pitkän puheen, mutta olisi voinut tehdä pidemmänkin. Puhetta hän voisi käyttää puhuessaan uskosta ja siitä, miten myös mahdollisilla kirkon työntekijöillä on joskus epäilyksiä uskosta. Hän piti tärkeänä puhumisen kautta syntyvää reflektiota, jossa opimme lisää uskostamme ja hengellisyydestä. Uutta hänelle oli hissipuhe ja sen tekeminen. Oppimaansa hän voisi käyttää nuorten ja mahdollisesti myös isosten kanssa puhuessaan heidän hengellisestä kasvustaan.

O6 *"Tämä voisi toimia icebrakerina jossain työpajassa tai koulutuspäivässä."*

Henkilön oli vaikea löytää oikean mittainen asia tai asiat. Vuorovaikutustilanne olisi voinut auttaa. Hän piti aihetta ehdottoman kiinnostavana ja siitä on paljon sanottavaa. Minuutti oli hänestä lopulta pitkä aika, ja siinä ehti sanoa aika paljon. Hissipuhetta voisi käyttää hartaudessa tai dialogitilaisuudessa. Hänestä näistä

asioista puhuminen pitäisi olla täysin luonnollista. Tiedon eteenpäin välittäminen on tärkeää ja tukee moniäänistä yhteiskuntaa.

O7 ”Ylipäättänsä puhuminen lisää ymmärrystä, joka taas lisää suvaitsevaisuutta.”

Henkilö piti vaikeana ajan seuraamista ja näin laajan aiheen työstämistä muutama sanaan. Minuutti tuntui hyvin lyhyeltä ajalta. Hissipuhetta hän voisi käyttää kertoessaan tulevasta työstä ja siitä miksi hän haluaa kirkon työhön. Omasta uskosta puhuminen voi olla vaikeaa, ja tehtävä auttaa sen valmistamisessa. Tehtävän avulla hän oppi puhumaan omasta uskosta. Uskosta puhuminen on tärkeää juuri siksi, että se on osa meitä, osa minua. Oppimaansa taitoa hän voi käyttää työelämässä tai jos joku nuori kysyy aiheesta. Kehittämisehdotuksena hän antaa, että tehtävässä valmiiksi annettuja kysymyksiä voisi olla vähemmän tai sitten aikaa puheelle enemmän.

Kolmas hissipuhetehtävä toteutettiin kirkon työntekijöitä kouluttavan ryhmän kehittämispäivässä, jonka teemana oli toimintaympäristön muutos sekä kirkon ja yhteiskunnan rajapinnalla toimiminen. Hissipuheen osuutta päivän ohjelmassa valmisteltiin pari viikkoa ennen tilaisuutta yhdessä kahden ryhmän kouluttajan kanssa. Sovittiin, että tehtävä sijoitetaan koulutuspäivän osuuteen, jossa pohdittaisiin laajemminkin hengellisyyttä, uskonnollisuutta ja sitä millaista vuorovaikutuksen tulee olla, jotta siitä ei synny poissulkevaa vaan mukaansa kutsuvaa.

Tässä toteutuksessa kerrottiin aluksi asian liittyminen opinnäytetyöhön ja luottamuksellisuuden siitä, ettei ketään yksittäistä osallistujaa voi tunnistaa raportista tai kommenttien perusteella. Ryhmä antoi suostumuksensa havaintojen ja palautteiden käyttöön. Osallistujille kerrottiin myös, että pohtimisosuuden jälkeen itse puheen esittäminen on vapaaehtoista.

Tehtävän aluksi asetettiin pöydän ympärille niin, että kaikilla oli katsekontakti toisiinsa. Hissipuheen idea esiteltiin ja osallistujat saivat myös printattuna tehtävän kysymysosuuden (liite 1). Aikaa puheen valmisteluun oli viisi minuuttia, jonka jälkeen jokainen puheen tehnyt sai esittää omansa muille. Minuutin aikarajasta pidettiin tässä toteutuksessa kiinni ottamalla aikaa. Kun minuutti oli kulunut, lauseen tai ajatuksen sai sanoa loppuun, jonka jälkeen vuoro siirtyi seuraavalla. Kun

kaikki halukkaat olivat pitäneet puheensa, alkoi yhteinen keskustelu-aika. Osallistujia oli yhdeksän, joista seitsemän teki ja esitti oman puheensa ääneen muille. Viisi täytti palautelomakkeen.

K1 ”Itselle merkittävän puheen pitäminen on merkityksellistä kuultavaa.”

Henkilö piti vaikeana lyhyen puheen näkökulman valintaa. Yhden minuutin aika oli hänen mielestään yhden asian esiin nostamiseen sopiva. Hissipuhetta hän voi käyttää jonkun asiaa kysyessä. Uskosta ja uskonnosta puhuminen auttaa asianomaista itseäänkin jäsentämään omia arvojaan. Nyt oppimaansa hän voisi käyttää omissa koulutuksissaan. Kehitysehdotuksina hän esitti, että puheita pitäessä voisi istua ringissä ilman välissä olevaa pöytää. Myös mahdollisuus puhua ja kysyä kuulemastaan heti olisi tehnyt tehtävästä vielä vaikuttavampaa.

K2 ”Uskonnolliset kysymykset menevät syvälle ihmisen identiteettiin.”

Henkilölle oli vaikeaa valita mistä puhuisi. Puhuminen oli kuitenkin helppoa sitten, kun näkökulman oli saanut valittua. Hän piti minuuttia lyhyenä aikana. Hissipuhetta voisi käyttää, kun joku kysyy hänen uskonnollisesta vakaumuksestaan. Puhuminen on tärkeää, koska uskonnolliset kysymykset vaikuttavat siihen, miten olemme suhteessa itseemme ja muihin. Hän kertoi oppineensa kivan tavan päästä keskustelemaan uskosta, ja jota voi käyttää kouluttajan työssä, elämässä yleensä. Kehittämisehdotuksena hän toivoi matalamman tason kysymyksiä mukaan.

K3 ”Voinko / uskallanko kertoa omasta uskostani?”

Henkilö pohti kertomisen uskaltamista. Minuutin aikarajaa hän piti hyvänä. Keskenään käytävä hissipuhe tai merkityspuhe olisi tärkeää luottamushenkilöiden tapaamisissa tai kokouksissa seurakunnissa. Omaan työhönsä liittyvään prosessiin hän sai tehtävän kautta tavan ohjata merkityspuheeseen. Hän pystyy muokkaamaan ja kehittämään tästä sopivia kysymyksiä. Uskosta ja uskonnosta puhuminen on hänen mukaansa tärkeää, jotta opimme kuuntelemaan ja arvostamaan, tuntemaan toisiamme. Hänestä oli kiva kuulla työkavereiden juttuja. Kehitysehdotuksena hän muotoilisi kysymykset uudellaisiksi, merkitystä ja kokemuksia enemmän esiin houkuttelevimmiksi. Myös vaikutus omaan elämään ja mitä puhuja toivoo muille, voisivat olla kysymyksissä läsnä.

K4: "Katsomukset ovat tärkeä osa yhteiskuntarauhan rakentamisessa."

Henkilölle oli vaikeaa oman uskon sanoittaminen omin sanoin. Minuuttia hän piti sopivana aikana. Hissipuhetta voisi käyttää ystävien kysyessä asiaan liittyvää. Hän oppi tehtävässä lyhyttä sanoittamista. Kehittämisehdotuksena hän antoi, että usko -sanon sijaan käytettäisiin uskonto tai maailmankatsomus sanoja.

K5: "Tehtävän tarkoitus on ensisijaisesti saada ajattelemaan."

Henkilön mielestä minuutin aikaraja oli tosi hyvä. Hänen mielestään ei ole niin väliä ehtiikö sanoa kaiken mitä ajatteli, koska tehtävän tarkoitus on ensisijaisesti saada ajattelemaan. Kehitysehdotuksena hän mietti, voisiko ensimmäiseksi kysymykseksi lisätä jonkun arvoihin liittyvän, esimerkiksi mitkä asiat ovat elämässäsi tärkeitä. Tämä olisi hänen mielestään matalamman kynnyksen kysymys ja tällöin myös ne, jotka eivät halua puhua uskostaan tai uskomattomuudestaan, saisivat mahdollisuuden sanoa jotain, mutta johon voi myös vastata uskon kautta.

Arviointia toteutuksista

Opinnäytetyön tekijän oma kokemus näistä erilaisista hissipuheiden toteuttamistavoista oli pääosiltaan positiivinen. Tilanteissa ja tehtävänannossa pystyttiin luomaan luottamuksellinen, rohkaiseva ja innostava ilmapiiri, jolla näin moni, 17 henkilöä, laati puheen ja palautetta saatiin 14 osallistuneelta.

Avoimessa tapahtumassa, kuten Taiteiden yön hissipuhetoteutus oli, ja joka ei varsinaisesti koko teemaltaan liity uskontodialogiin, tällaisena toteutettu hissipuheen laatimistehtävä ei tuntunut toimivalta. Vaikka paikalla oli aurinkoisen ja lämpimän illan myötä paljon ihmisiä, hissipuheesta kiinnostuneita oli vähän. Tuija Samila rohkaisi liikkumaan esittelypisteeltä eri puolille tapahtumaa, ja sitä kautta kaksi puheen laatijaa löytyivätkin yhden varsinaisella esittelypisteellä omasta aloitteestaan puheen laatineen lisäksi. Ehkä vielä rohkeampi ja "markkinamaisempi" esittely ja kutsuminen olisi voinut tuoda lisää osallistujia. Osallistujat kokivat kuitenkin tehtävän positiivisena ja löysivät mallista henkilökohtaiseen ja työelämään liittyviin kohtaamisiin tavan sanoittaa uskon ja uskontoon liittyviä

asioita. Saatu kehittämissuositus, joka viittasi tehtävän teettämiseen käytännön tekemisen yhteydessä, toimisi paremmin. Työpajatyypisenä, muitakin uskontodialogiin liittyviä aiheita sisältävän toiminnallisen kokonaisuuden osana tehtävä olisi voinut tuoda myös enemmän osallistujia ja olla elämyksellisenä palkitsevampi tapa.

Opiskelijaryhmän Hissipuheita ilmoittautui tekemään seitsemän. Yksi puheista oli video, neljä oli tehty äänitteenä ja yksi kirjoitettuna tekstinä. Lisäohjeistuksia ei tarvinnut lähettää ja kaikki palauttivat tehtävän pyydytyssä määräajassa. Toteutus osoitti, että tehtävän voi tehdä myös yksilötyönä. Toki silloin dialogisuus-elementti oli erilainen – tehtävän vastaanottaja luki, kuuli ja näki, mutta ei keskustellut puheenlaatijan kanssa. Toisaalta tässä toteutuksessa sai enemmän tilaa ja mahdollisuuksia sisäiseen dialogiin. Omaa nauhoitettua puhetta voi kuunnella ja siihen palata useamman kerran, mitä ei yleensä normaalissa keskustelutilanteessa tapahdu. Oletustulkinta tästä toteutuksesta kuitenkin oli, että puhumisen kynnyksellä ylittyi, kun kaikki ilmoittautuneet palauttivat tehtävän.

Kouluttajaryhmän toteutuksessa yhteiselle keskustelulle jäi päivän aikataulun kiistymisen vuoksi liian vähän aikaa. Kuitenkin tässä ryhmän jaetussa puhumisessa ja kuuntelussa toteutui tunnistettavuus, johon myös itse liittyä. Koettiin rikkautena se, että kuuli ja itse uskalsi puhua henkilökohtaisia kokemuksia, joista ei ollut ennen puhunut. Omakohtaisuus puhutteli. Puheenvuoroissa rohkaistuttiin puhumaan ja jakamaan myös yhteisenä kokemus epämukavuuden tunteesta, kun yksityishenkilönä ”ei ihan kelpaa kirkkoon tai seurakuntaan” tai ”ajattelen uskosta väärällä tavalla”. Työroolin kautta taas joku ei muistanut milloin olisi joutunut omaa uskoa sanoittamaan, vaikka pitää sitä ”työvälineenä”. Hissipuhetta ei koettu myynti- vaan merkityspuheena, joka lähensi ja toi kollegoista uusia puolia esiin. Mallista löytyi elementtejä myös omiin työprojekteihin tai luottamustehtäviin.

5 POHDINTA

5.1 Eettisyys ja luotettavuus

Työhön osallistuneille kerrottiin haastattelujen, hissipuheiden ja palautteiden käyttötarkoitus opinnäytetyön tekemisessä. Kaikilta pyydettiin joko suullinen tai kirjallinen suostumus, jonka yhteydessä tavoite, tarkoitus ja työn osapuolet kerrottiin. Raportissa materiaali on esitetty niin, että yksittäisten osallistujien henkilöllisyys pysyy anonyyminä. Haastatteluista ja puheiden sisällöistä sekä palautteista raporttiin otetut lainaukset on pyritty pitämään alkuperäisesti esitetyn mukaisena. Kaikki osallistujilta saatu aineisto säilytetään asianmukaisesti ja suojattuna ja tuhoetaan kun työ on valmis. Raportin kirjallisessa osassa on noudatettu Diakin Osallistavan ja tutkivan kehittämisen oppaan ja sen vuoden 2016 version ohjeistusta.

Tutkijan tulee esittää suhteensa tutkimuksen kohteena olevan ilmiöön tai asiaan. (Vilkkä 2005, 135). Opinnäytetyön tekijä on taustaltaan evankelisluterilaisen kirkon jäsen, ja hän on kasvanut kristillisen maailmankatsomuksen omaavassa perheessä. Hän toimii aktiivisesti seurakunnan vapaaehtoistehtävissä, jota kautta myös kiinnostus opinnäytetyön aiheeseen ja teemoihin on herännyt. Tehdessään opinnäytetyötä hän on ollut töissä Agricola-opintokeskuksessa.

5.2 Arviointi ja jatkokehittäminen

Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus oli tukea seurakunnan uskontodialogia, ja luoda toimintamalli oman uskon sanoittamiseen. Mallin toimivuutta ja edelleen kehittämistä oli tarkoitus toteuttaa Paavalin seurakunnan ryhmätoiminnassa hyödyntäen MOD-ohjaajakoulutuksen runkoa. Tavoitteena oli myös tehdä uskontodialogiopas paikallisseurakunnan käyttöön.

Osallistavassa ja tutkivassa kehittämisessä toteutetaan ammattikorkeakoulujen lakisääteistä tehtävää (L932/2014). Kehittämiseen osallistuvat opiskelijoiden ja työelämän työntekijöiden sekä oppilaitoksen väen lisäksi myös asiakkaat ja

alueen ihmiset, joille palveluja tuotetaan, ottaen heidät mukaan kehittämiseen. (Suoranta & Rynänen 2014; Gothoni & Kolkka 2015.)

Itse idea syntyi nopeasti asiantuntijahaastattelun yhteydessä. Hissipuhe- eli pitchausformaatin malli oli entuudestaan tuttu ja sen yhteyteen löytyi sopiva tehtävä, esittäytyminen uskon kautta, ”Uskontodialogi: Kasvatusta kulttuurien kohtaamiseen” -kirjasta. (Rautionmaa 2010, 59).

Tavoite mallin kehittämiseen siis täyttyi, mutta seurakunnan ryhmätoiminnassa hissipuheita ei päästy toteuttamaan ja kehittämään. MOD-ohjaajakoulutusryhmään ei saatu tarpeeksi ilmoittautujia, ja tämä osa jäi toteutumatta peruuntumisen vuoksi. Alkuperäistä kohderyhmää, seurakuntalaisia ja seurakunnan uskontodialogitoimintaa ei siis tavoitettu niin laajasti kuin oli suunniteltu. Näin ollen myöskään opaskirjaa ei syntynyt. Hissipuheita laatineissa opiskelija- ja kouluttajaryhmissä olleet henkilöt olivat kuitenkin monin tavoin mukana seurakuntien toiminnassa. He kertoivat palautteessaan voivansa hyödyntää mallia omassa työssään tai luottamustehtävissä jatkossa joko tällaisenaan tai sitä soveltamalla. Näin sekä toiminnallisen idean että yhteiskehittämisen malli siirtyvät luontevasti heidän kauttaan arkeen ja työelämään.

Toteutuneiden hissipuhetehtävien palautteen sekä opinnäytetyön tekijän kuulemien, näkemien ja lukemien hissipuheiden perusteella malli helpottaa ja rohkaisee puhumaan uskosta ja uskonnosta. Toki dialogin aloittamiseen pelkkä puheen laatiminen ei riitä, mutta se on hyvä osa aloittamista. Opinnäytetyön tekijän jatkaessa työtään opintokeskuksessa, mallia voidaan käyttää ja kehittää edelleen myös muun kuin seurakunnan toiminnassa, esimerkiksi jäsenjärjestöjen ja muiden kansalaistoimintaan liittyvien yhteistyötahojen kanssa.

Dialogitapahtumiin osallistumisen havainnoinneista syntyi kehittämisidea. Jatkossa hissipuheen ympärille voisi rakentaa laajempaa kokonaisuutta jo käytössä olevien dialogimenetelmien tai koulutusten yhteyteen ja osaksi, jopa pitkäaikaiseksi sarjaksi seurakuntalaisten ryhmälle. Aloituksena olisi omaan uskoon tutustuminen katekumenaattipienryhmänä. Uskontodialogiosuutta tuotaisiin ryhmään MOD-koulutuksen ja esimerkiksi Sriptural Reasoning -menetelmän avulla.

Ryhmäläiset täyttäisivät kokoontumisten välillä ja aikana tehtävää ”Oman uskon ystäväkirja”. Runkona ryhmän ohjelmalle ja sisällöille voisi olla seuraavanlainen yhdistelmä:

Katekumenaatti

Katekumenaatti on aikuiseen uskoon perehdyttävä pienryhmämuotoinen toimintamalli, joka liittyy kirkkovuoteen muodostaen sillan seurakunnan jumalanpalveluselämään. Tarkoituksena on kasvaa ja syventyä kristillisen uskon tuntemisessa. Lähtökohtana ovat osanottajien omat uskon ja elämän kysymykset, rakentava keskustelu ja elämän matkan jakaminen. Ryhmässä mukana ovat ohjaaja, matkakumppanit eli aktiiviseurakuntalaiset, ryhmäläiset eli etsijät sekä pappi tai muu seurakunnan työntekijä. (Kanerva & Metsätähti, 2011, 6-7.)

MOD-koulutus

MOD-koulutuksessa tutustutaan ajankohtaisiin ihmisten ja yhteiskunnan moninaisuuden teemoihin. Tavoitteena on osallistuvan, tasavertaisen ja sosiaalisesti kestävän yhteiskunnan edistäminen lähtökohtanaan ihmisoikeudet. Osallistujalla on mahdollisuus tunnistaa omaan maailmankuvaansa, identiteettiinsä ja kulttuuriinsa sisältyviä tekijöitä ja omia käsityksiään ihmisarvosta ja -oikeuksista. (Helles 2019, 13.)

Scriptural Reasoning (sovellettuna)

Aieimmin tässä raportissa luvussa 3.4. esitelty dialogimalli, jossa eri uskontojen edustajat valitsevat jokainen oman, etukäteen päätetyn teemaan liittyvän Pyhän Kirjoituksen, jonka pohjalta käydään keskustelua. Tässä toteutuksessa pienryhmään kutsutaan vierailijoita tai vierailiaan itse muissa uskonnollisissa yhteisöissä.

Oman uskon ystäväkirja

Kirjaan voi tallentaa ryhmän aikana syntyneitä ajatuksia ja pohdintoja talteen päiväkirjamaisesti. Aiheita voivat olla esimerkiksi: Minä olen (tutustuminen, ryhmäytyminen), Minä uskon (hissipuhe), Musiikki (lempivirsi), Tekstit (virsikirja, Raamattu), Rukoukseni, Pyhä, Lähimmäinen, Yhteisöni. Aiheita ja toteuttamistapaa

voidaan muokata ryhmän tarpeiden ja toiveiden mukaan. Kirjan voisi tehdä ryhmässä itse tai se voisi olla valmiiksi painettu tehtäväkirja.

5.3 Johtopäätökset ja vaikuttavuus

Varsinaista analyysia opiskelijaryhmän tekemistä yksittäisistä hissipuheiden sisällöistä ei tehty, vaan tutkimuskysymykseen ja teoreettiseen viitekehykseen liittyvien teemojen vertailuun haettiin vastausta erityisesti palautelomakkeen kysymyksillä ”Miksi uskosta ja uskonnosta puhuminen on tärkeää?” ja ”Mitä opit?”.

Lomakkeen käyttäminen on toimiva aineiston keräämisen tapa silloin, kun tutkimusongelma ei ole kovin laaja ja tavoitteena on rajausta yhtä asiaa koskevien mielipiteiden, näkemysten, käsitysten tai kokemusten kartoittamisesta. (Vilka 2005, 101.)

Uskosta puhumista pidettiin tärkeänä, koska se osana ihmisen elämää, auttaa ymmärtämään tapoja ja käyttäytymistä sekä määrittämään suhdetta itseensä, muihin ja arvoihin. Puhumisen kerrottiin vahvistavan uskoa ja antavan tietoa myös muista uskonnoista. Ajatuksia jakamalla saadaan monipuolista ja tarkempaa kuvaa ihmisistä. Toisen ymmärtämistä ja kunnioittamista auttaa se, että itsellä on selkeänä se mihin uskoo. Puhumista pidettiin reflektiona, jossa opitaan lisää uskosta ja hengellisyydestä. Kun usko on osa minuutta ja yhteisöä, johon kuuluu, sen vuoksi myös puhuminen uskosta on tärkeää. Puhuminen auttaa jäsentämään omia arvoja. Puhumalla oppii kuuntelemaan, arvostamaan ja tuntemaan toisia. Tiedon eteenpäin välittäminen koettiin tärkeänä ja moniäänistä yhteiskuntaa tukevana tehtävänä.

Hissipuhetehtävän kautta opittiin, että uskosta voi puhua ihan lyhyestikin ja että keskustelu voi olla leppoisaa jakamista. Koettiin hyvän keskusteluhetken vievän saman tien filosofisiin keskusteluihin. Rohkaistuttiin lähtemään mukaan ja havaittiin, että osattiin puhua uskosta luultua paremmin. Tiivistäminen koettiin hankalaksi ja opittiin, että puhuminen siitä, mitä todella pohtii ja ajattelee ei ollutkaan niin selvää. Huomattiin, että ollakseen vakuuttava, puheen pitää olla omaan

persoonaan sopiva. Kerrottiin, että tehtävän avulla oppi puhumaan omasta uskosta. Opittiin lyhyttä sanoittamista. Korostettiin myös, että tehtävän tarkoitus oli ensisijaisesti saada ajattelemaan.

Lisäksi hissipuheformaatin toimivuutta pohdittiin uskontodialogin aloittavana ja omaan puhumiseen kannustavana osana, sekä sen sopivuutta seurakunnan toimintaan. Alkuperäisessä opinnäytetyön suunnitelmassa tutkimuskysymys oli ”Miten aloittaa uskontodialogi paikallisseurakunnassa?” Palautelomakkeen kysymykset ”Missä voisit käyttää oppimaasi taitoa?” ja ”Missä tilanteissa voisit käyttää laatimaasi hissipuhetta?” hyödynnettiin tässä kohdassa.

Palautteiden mukaan opittua taitoa voi käyttää erilaisissa työhön liittyvissä yksittäisten ihmisten kohtaamisissa, mutta myös uskontodialogitapahtumissa. Seurakuntavaaleissa ja luottamushenkilötoiminnassa mallia voi käyttää joko sellaisenaan tai muokattuna. Oman puheenlaatumisen kokemuksen avulla voi rohkaista muita seurakuntalaisia. Erityisesti opiskelijaryhmä toivoi vastaavanlaista tehtävää osaksi ammatillista koulutustaan, ja myös opettajalta tuli samaa palautetta tehtävänannon yhteydessä. Taitoa voi käyttää tulevassa työssä isosten ja nuorten kanssa puhuttaessa hengellisestä kasvusta. Tehtävässä opittua voisi käyttää sosiaalisessa mediassa, hartauksissa tai dialogitapahtumissa. Laaditulla hissipuheella voi kuvailla ihmisten reaktioita suhteessa uskoon. Hissipuhetta voi käyttää oman katsomuksen perusteluun tai keskustelussa toisenlaisen maailmankatsomuksen omaavan kanssa. Hissipuhetta voi käyttää ystävien kanssa aiheesta kysyttäessä. Malli sopi palautteen mukaan myös kouluttajan työvälineeksi sekä tavaksi ohjata merkityspuheeseen.

Toteutetuksi saaduilla hissipuhetehtävillä saatiin vastauksia mallin arviointiin sekä kehittämiseen. Opinnäytetyön tekijä sai työelämässä tarvittavaa esiintymis- ja kouluttajakokemusta sekä onnistui luomaan tapahtumissa luottamuksellisen ja turvallisen tilan. Osallistujat rohkaistuivat puhumaan uskostaan ja miettimään dialogin merkitystä omassa elämässään ja myös ammatillisuuden näkökulmasta.

Omasta uskosta puhumisessa on kysymys hyvinkin inhimillisestä aidosta ihmisten kohtaamisesta ja ymmärtämisestä, jossa voidaan edetä pienin askelin. Oman

arvomaailman sanoittaminen ja perusteleminen itselle ja muille on osa ihmisenä olemista ja elämistä – ja myös peruskristittynä olemista ja elämistä.

Alhasen (2016, 43–44) mukaan yhteisiä merkityksiä haettaessa tärkeää ei ole se, kenen merkitys on oikea. Dialogissa ollaan kiinnostuneita siitä, mitkä kokemukset muodostavat merkityksen ja mikä niiden rooli on. Dialogi ei tähtää yhden näkökulman löytymiseen tai samanmielisyyteen, vaan moninaisuuden jakamiseen ja ymmärtämiseen. Jaettujen kokemusten kautta syntyvä luottamus auttaa hyväksymään sen, että tulevaisuudessakin osapuolilla voi olla eri käsitys asioista. Luottamus on luovassa yhteistoiminnassa kaiken perusta.

Seurakuntalaisia pitää tukea olemaan asiantuntija kristillisyydessä, kertomaan siitä ja tämän kautta vahvistaa myös arvoista nousevien hyvien tekojen tekemistä. Pienilläkin puheilla on merkitystä, jos niitä on monta ja ne rohkaisevat lähimmäistä rakastavaan ja kunnioittavaan toimintaan ja kohtaamiseen. Jotkut hissipuhetehtävään mukaan pyydytyt olivat ensin hämmentyneitä, mutta puheen laatimisen ja puhumisen jälkeen positiivisesti yllättyneitä. Ihmisiltä kysytään ja heille puhutaan harvemmin spontaanisti arvoista ja elämän merkityksellisistä asioista.

Hissipuheita tehneiden ja myös asiantuntijan haastattelussa toistui eri tavoin se, että uskonto on edelleen yksityisasia, josta ei keskustella edes omien läheisten kanssa. Olisi mielenkiintoista saada tutkimustietoa aiheesta ja jos tämä oletamus on oikea, syitä ilmiön olemassaoloon. Koetaanko asia ja aihe niin vaikeaksi, että siitä vaietaan? Löytyykö uskonnollisesta sanastosta kieltä ja käsitteitä, joilla nykyajassa elävä ihminen voisi sanoittaa uskoa ja siihen liittyvää kokemustaan? Ollaanko tottuneita siihen, että uskontoa opitaan kuuntelemalla ja ”ammattilaisten” puheista, ei itse puhumalla? Mikä on uskon ja puhumisen suhde – jos vaietaan, uskotaanko? Vai vaietaanko siksi, että uskonnolla ei ole merkitystä? Onko asia enemmän suomalaiseseen kulttuuriin kuin uskoon liittyvä?

5.4 Aiheen merkitys alan ammatillisuudelle

Niin sosiaali- kuin kirkon alalla työskentelevän henkilön osaamiseen kuuluvat kulttuurisensitiivinen ja moninaisuutta tukeva työote, uskonto- ja katsomusdialogitaidot sekä ymmärrys oman ihmiskäsityksen ja arvomaailman merkityksestä asiakastyössä. Hänen tulee osata toimia niin, että teot tukevat moninaisuutta ja edistävät kulttuurien välistä vuoropuhelua. (Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opiskelu. Osaamisvaatimukset.)

Dialogin merkitys korostuu nykyisessä monikulttuurisessa ja työnjaollisesti pitkälle eriytyneessä yhteiskunnassa. Ihmiset ovat kokemusmaailmaltaan usein kaukana toisistaan. Vaikeus ymmärtää toista heikentää edellytystä yhteiseen toimintaan. Dialogin avulla päästään tästä jäykkyydestä ja pelosta irti. Yksilöllisten kokemuspiirien rajat rikkoutuvat. Ihmiset voivat kohdata vapaasti syvän, inhimillisen kokemuksen ja merkitysten jakamisen kautta. (Alhanen 2016, 39.)

Vuoden 2020 Diakoniabarometrissä (2020) yksi tutkimusteema on uskontolukutaito. "Uskontolukutaidon tarve tulee vain lisääntymään tulevaisuudessa ja on tärkeää, että diakonian työkenttä on valmis uskomisen, uskontojen ja hengellisyyden muutokseen." (Nikkanen 2020, 74).

Barometri kertoo, että uskontolukutaitoa tarvitaan diakoniatyössä tulevaisuudessa yhä enemmän toimintaympäristön muuttuessa monikulttuurisemmaksi ja uskonnollisesti moninaisemmaksi. Vaikka tutkimuksen mukaan yli puolet diakoniatyötä tekevästä kokee uskontolukutaitonsa vastaavan työn vaatimuksia hyvin tai erittäin hyvin, silti noin kolmasosalle kyselyyn vastanneista uskontolukutaito ei ollut tuttu käsite ennen kyselyä. Tietoa aiheesta kaivataan siis lisää, jotta aihe tulee tutuksi ja taitoja voidaan kehittää. (Nikkanen 2020, 73.)

Yksi barometrin tutkimuskysymys oli, millaista osaamista kaivataan lisää uskontolukutaitoon liittyen. Tähän saadut vastaukset voitiin luokitella kahteen teemaan. Toisessa vastaajat kaipasivat lisää tietoa eri uskonnoista ja niiden tavoista, esimerkiksi perheen sisäisestä hierarkiasta tai sukupuolirooleista ja tietoa

suomalaisista herätysliikkeistä. Toisessa teemassa vastauksiin sisältyivät toiveet oman uskonnon arvostamisen lisääntymisestä ja avoimesta dialogista. Mainittiin myös työkaverin hengellisen taustan tunnistaminen sekä sen huomioiminen, miten hengellinen tausta vaikuttaa työhön. (Nikkanen 2020, 71.)

Ihmissuhdetyötä tekevän on tärkeää tiedostaa sekä oma että asiakkaan maailmankatsomus ja hengellinen tausta, koska lakisääteisesti ihmisiä on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilön ihmisarvoa ja maailmankatsomusta kunnioittaen. Asiakkaan maailmankatsomuksen huomioiminen, spirituaalinen sensitiivisyys, lisää myös asiakkaan osallisuuden tunteita. Spirituaalinen sensitiivisyys on herkkyyttä kunnioittaa ja huomioida ihmisen vakaumuksen ja hengellisyyden merkitys. Se on uskontolukutaitoa, kokonaisvaltaista kohtaamista ja myötätuntoa. Seurakunnan työntekijän spirituaalisesti sensitiivinen työote on keskeinen osaamisen alue, joka edellyttää riittävää ymmärrystä myös omasta vakaumuksesta ja hengellisyydestä. Työntekijän on tärkeä reflektoida omaa hengellistä polkuaan, tiedostaa omat voimavaransa, vahvuutensa ja heikkoutensa. (Nikkanen 2020, 48, 52.)

Myös Missiologian tuntemus ja osaaminen kirkon työssä -raportissa todetaan: ”Kirkon pitää perustella mukana olemisensa ja myös sopeuttaa olemisen tapansa sellaiseksi, että se sopii monikatsomukselliseen tilaan – kuitenkin selkeästi uskonnollisena yhdyskuntana. Konkreettinen esimerkki on se, että seurakunnan työntekijöiden tulee osata puhua tilanteissa, joissa kaikki eivät ole kristittyjä: tällöin puheen pohjavirtana tulee olla kristillinen identiteetti, mutta puhutavan tulee olla yhteisöllisesti katsoen inklusiivinen ja harmoniaa edistävä.” (Kirkkohallitus 2018, 21.)

Tämän opinnäytetyön pääpainopisteeksi muodostui yksilön kristillisen uskon esiintuominen ja rohkaiseminen siitä puhumiseen, dialogisuus ja taidot kunnioittavaan vuorovaikutukseen. Sisäinen pohdinta ja oman arvomaailman tutkiminen tuo esiin luovuttamattoman ja pyhän, ja tätä dialogissa toiselle jaettaessa myös toiselle arvokkaan ja kenties erilaisen pyhän. Jokainen lähimmäinen on meille peili ja silta jakamaan hyvää sekä kunnioittamaan moninaisuutta. Voisiko hissi-puhe olla ensiaskel tämän peilin ja sillan ääreen?

LÄHTEET

- Ahonen, R. A. (2000). *Lähetys uudella vuosituhanella. Maailmanlähetyksen teologiset perusteet*. Helsinki. Suomen lähetysseura.
- Alavaikko, M. & Suikkala A. (2016). Opinnäytetyön raportin rakenne. Teoksessa R. Gothóni, S. Hyväri, A.L. Karjalainen, M. Kivirinta, M. Kolkka & P. Vuokila-Oikkonen (toim.) *Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas*. (Diak opetus, 2). Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavilla 24.9.2020 <http://libguides.diak.fi/tutkehopas>
- Alhanen, K. (2017). Dialogi demokratiassa. Helsinki: Gaudeamus.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu (11.4.2018). Ajankohtaista. Opiskelu Diakissa. <https://www.diak.fi/2018/04/11/toivon-suomalaista-ystavaa-huomenta-helsinki-projekti-tukee-maahanmuuttajataustaisia-valma-opiskelijoita/>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opiskelu. Osaamisvaatimukset: Sosionomi (AMK), diakoniatyö. Saatavilla 1.10.2020 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi-amk-diakoniatyo/>
- Education Media Group. Studentum. Koulutukset. Stadin AO. VALMA Saatavilla 1.10.2020 <https://www.studentum.fi/koulutukset/stadin-ao/valma-ammattilliseen-peruskoulutukseen-valmentava-koulutus-134293>
- Erätaukosäätiö. Mikä Erätauko? Saatavilla 24.5.2020 <https://www.eratauko.fi/mika-eratauko/>
- Etula Group. Sijoittaminen. Pitch & Pitchaus – Mikä on Pitch ja Pitchaus? Saatavilla 7.2.2020 <http://etula.fi/sijoittaminen/pitch-mika-on-pitch/>
- Helles, M. (2019). Ohjaajan opas MOD 6.0. Järvenpää: Agricola-opintokeskus. Helsingin kaupunki. Julkaisut. Helsingin tilastollinen vuosikirja 2019. Saatavilla 24.5.2020 https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/20_01_09_tilastollinen_vuosikirja2019.pdf
- Helsingin seurakuntayhtymä. Jäsentietojen vuositilasto 2019. Saatavilla 24.5.2020

- https://www.helsinginseurakunnat.fi/material/attachments/GG6JFH LA7/jasentietojen_vuositilasto_2019_hsrky.pdf
- Helsingin yliopisto. Teologinen tiedekunta. Ajankohtaista. Moninaisuudesta uusi normaali suomalaisiin kouluihin. Saatavilla 16.4.2018
<https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/koulutus-kasvatus-ja-oppiminen/moninaisuudesta-uusi-normaali-suomalaisiin-kouluihin>
- Helsingin yliopiston uskontotiede. Katsomukset.fi-sivusto. Tausta ja tavoitteet. Saatavilla 25.4.2020. <https://katsomukset.fi/about/>
- Hiltunen, P.Y. & Vasko, T. (2011). *Hyvä tietää uskontodialogista. Näkökulmia Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jäsenille*. Helsinki. Kirkon ulkoasiain osasto.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. & Sinivuori, E. (2009). *Tutki ja kirjoita* (15. uud. p.). Helsinki: Tammi.
- Ihmisoikeusliitto. Ihmisoikeudet. Ihmisoikeuksien julistus. Saatavilla 7.2.2020
<https://ihmisoikeusliitto.fi/ihmisoikeudet/ihmisoikeuksien-julistus/>
- Juusela P. (31.01.2020). Voiko tämä todella toimia? - Kirkon tiloissa järjestetyt Toivon dialogit saivat erimieliset keskustelemaan vaikeista ja kiistellyistä aiheista. Kirkko ja kaupunki -verkkolehti. Saatavilla
<https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/voiko-tama-todella-toimia-kirkon-tiloissa-jarjestetyt-toivon-dialogit-saivat-erimieliset-keskustelemaan-vaikeista-ja-kiistellyista-aiheista#0f63ffc8>
- Kallinen, K., Pirskanen, H. & Rautio, S. (2015). *Sensitiivinen tutkimuksessa: Menetelmät, kohderyhmät, haasteet ja mahdollisuudet*. Tallinna: United Press Global.
- Kanerva, M. & Metsätähti, S. (toim.) (2011). *Katekumenaatin ohjaajan opas*. Vantaa: Kirjapaino PAINAVA Nummelin.
- Kirkkohallitus (2014). Kohtaamisen kirkko. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020. Suomen ev.lut.kirkon julkaisuja 7. Helsinki: Unigrafia. Saatavilla 25.4.2010
<https://evl.fi/documents/1327140/52566740/Kohtaamisen+kirkko.pdf/d3b98b1a-8d4c-fcf5-01f3-02e8ba28a784?t=1560323101000>
- Kirkkohallitus (2018). Raportti. *Missiologian tuntemus ja osaaminen kirkon työssä*. Saatavilla 25.4.2020

- <https://evl.fi/documents/1327140/34119626/missiologian-tuntemus-ja-osaaminen-kirkon-tyossa.pdf>
- Kivistö, O. & Sotamaa, I. (2019). *Katsomusdialogi Vantaan varhaiskasvatuksessa*. (Opinnäytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma). Saatavilla 24.5.2020
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201904296711>
- Kohonen, E. (2011). Narratiivisuus – vähän hyödynnetty lähestymistapa kauppatieteellisessä tutkimuksessa. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Menetelmäviidakon raivaajat: Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan* (s. 196–205). Helsinki: JTO.
- Kokkonen, J. (toim.) (2018). Kirkon kasvatusta vuonna 2030. Kristillisen uskon välittymisen haasteita ja mahdollisuuksia. *Kirkon tulevaisuusselonteko 2018*. Saatavilla 17.9.2020
https://issuu.com/kirkonkasvatus/docs/kirkon_tulevaisuusselonteko_2018_lo?e=11549239/65960028
- Komulainen, J. (2014). Uskontoteologia. Teoksessa O.-P. Vainio & L. Kemppainen (toim.) *Modernin teologian suuntauksia*. s. 158–180. Helsinki. Kirjapaja.
- Konttori, J. (2018). Uskontolukutaito ja suomalainen uskonnontutkimus. *Uskonnontutkija - Religionsforskaren*, 7(2).
<https://doi.org/10.24291/uskonnontutkija.v7i2.77407>
- Konttori, J. (25.4.2019) Mikä ihmeen uskontolukutaito? Saatavilla 27.2.2020
<https://katsomukset.fi/2019/04/25/mika-ihmeen-uskontolukutaito/>
- Kotimaisten kielten keskus. Kielitoimiston sanakirja. Saatavilla 28.9.2020
<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/missio>
- Kähkönen, E. (2016). Uskontolukutaito sekulaarin ja uskonnollisen välisenä siltanä. Teoksessa Gothóni, R., et al. (toim.) *Osallisuus yhteiskunnallisena haasteena. Diak työelämä 7*. (s. 259–274). Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu., 2016. Saatavilla 1.10.2020
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-275-2>
- L540/2018. Varhaiskasvatuslaki. Saatavilla 1.10.2020
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>
- L39/1889. Rikoslaki. Saatavilla 1.10.2020
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

- L731/1999. Suomen perustuslaki. Saatavilla 1.10.2020
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- L932/2014. Ammattikorkeakoululaki. Saatavilla 1.10.2020
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140932>
- Merimaa, J. (26.5.2017). Ennuste vuodelle 2050: Suomessa kirkkoon kuuluu vain joka kymmenes, islam ja datauskonto kasvattavat suosiotaan maailmalla. Helsingin Sanomat. Saatavilla 28.1.2018
<https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000005226552.html>
- MOD-koulutus. Mikä MOD? Saatavilla 24.5.2020 <https://www.mod-koulutus.fi/mika-mod>
- Nikkanen, A. (2020). Tuttu, vieras uskontolukutaito. Teoksessa H. Alava, A. Kela, A. Nikkanen & P. Paloviita. *Diakoniabarometri 2020: Aina uuden edessä* (s. 48–74). (Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 88, Kirkko ja toiminta, Selvitykset ja mietinnöt.) Helsinki: Kirkkohallitus. Saatavilla 1.10.2020
https://evl.fi/documents/1327140/0/31446640_Diakoniabarometri-tutkimusraportti_verkkojulkaisu_20_08_24.pdf/0d769ae2-fbc5-a18e-f7f9-b0f54c8d7ae1?t=1600684512167
- Opetushallitus. (2018). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Saatavilla 1.10.2020
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.
- Rautionmaa, H. (toim.) (2010). *Uskontodialogi: Kasvatusta kulttuurien kohtaamiseen*. Helsinki: Kulttuuri- ja uskontofoorumi Fokus.
- Seurakuntaopisto. Koulutukset. MOD – taitoja moninaisuuden kohtaamiseen. Saatavilla 1.10.2020 <https://www.seurakuntaopisto.fi/koulutukset/mod-taitoja-moninaisuuden-kohtaamiseen-19-20-4-2021/>
- Suomen ekumeeninen neuvosto. Ajankohtaista. Uskonnonvapaus -missä menee raja? Saatavilla 1.20.2020
http://www.ekumenia.fi/etusivu/ajankohtaista_-_aktuellt/uskonnonvapaus__missa_menee_raja/

- Suomen Ekumeeninen Neuvosto. Ekumenia. Ekumenian tietopankki. Saatavilla 24.5.2020 http://www.ekumenia.fi/ekumenian_tietopankki/
- Suomen ev.lut. kirkko. Tietoa kirkosta. Tilastotietoa. *Henkilöstö*. Saatavilla 28.9.2020 <https://evl.fi/tietoa-kirkosta/tilastotietoa/henkilosto>
- Suomen ev.lut. kirkko. Tietoa kirkosta. Tilastotietoa. *Jäsenet*. Saatavilla 24.5.2020 <https://evl.fi/tietoa-kirkosta/tilastotietoa/jasenet>
- Suomen ev.lut.kirkko. Maailmalla. Uskontodialogi. Saatavilla 1.10.2020 <https://evl.fi/maailmalla/uskontodialogi#7874fb24>
- Suomen.ev.lut.kirkko. Monikulttuurisuus. Yhteistyöverkostot. Ekumeeninen yhteistyö. Saatavilla 1.10.2020 <https://evl.fi/plus/yhteiskunta-ja-kirkko/monikulttuurisuus/seurakunnat-ja-maahanmuuttajat/yhteistyoverkostot>
- Suoranta & Ryytänen (2014); Gothóni & Kolkka (2015). *Osallistavan ja tutkivan kehittämisen lähtökohdat*. Teoksessa R. Gothóni, S. Hyväri, A. L. Karjalainen, M. Kiviranta, M. Kolkka & P. Vuokila- Oikonen (toim.), *Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas. (Diak opetus, 2)*. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavilla <http://libguides.diak.fi/tutkehopas>
- Syrjälä, L. (2010). Elämäkerrat ja tarinat tutkimuksessa. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin: I, Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (3. uud. ja täyd. p.) (s. 247–248). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Tilastokeskus. Väestörakenne 2018 vuosikatsaus. Saatavilla 26.8.2019. https://www.stat.fi/til/vaerak/2018/02/vaerak_2018_02_2019-06-19_tie_001_fi.html
- Vilka, H. (2005). Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.
- Vilkman, U. (19.8.2013). Saatko kuulijasi haluamaan lisää? – Tällainen on hyvä hissipuhe. Saatavilla 1.20.2020 <https://www.ullavilkman.com/saatko-kuulijasi-haluamaan-lisaa-tallainen-on-hyva-hissipuhe/>

LIITE 1. Hissipuhetehtävä

HISSIPUHE USKONNOSTA, USKOSTA TAI VAKAUMUKSESTA

Esittäytyminen uskon kautta

TEHTÄVÄ

Valmistele yhden minuutin pituinen puhe. Voit valmistautua tehtävään esim. seuraavilla taustakysymyksillä:

1. **Kuka olet – haluaisimme tuntee sinua vähän enemmän uskosi kautta.**
 - a) Mihin uskot ja miksi? Mikä on uskontosi tai henkinen perinteesi, uskonnollinen koti
 - b) Mikä antaa elämällesi tarkoitusta ja merkitystä?

2. **Kiinnostaako uskonto? Jos vastaat kyllä, miksi näin on?**
 - a) Kuinka kiinnostunut olet uskonnoista? Mikä on suhteesi uskontoon?
 - b) Mistä ajattelet suhtautumisesi uskontoon syntyneen?
 - c) Mikä mielestäsi on vaikuttanut suhtautumiseesi eniten? Miten ajatuksesi uskonnosta ovat muuttuneet vai ovatko?

3. **Mikä merkitys uskonnolla on elämässäsi?**
 - a) Kerro esimerkki elämästäsi, jossa uskonnolla on ollut joku rooli elämässäsi.
 - b) Mikä uskonnollinen opetus tai viisaus on koskettanut sinua eniten? Mikä uskonnollinen kokemus tai harjoitus on tehnyt sinuun vaikutuksen?

Johdantoon:

Tehtävä liittyy taitoon olla dialogissa eli **vuoropuhelussa** toisten – joko samaa edustavien tai eri tavoin ajattelevien kanssa. **Vuoroin puhelu ja kanssa läpikäyminen** tarkoittavat kirjaimellisesti vuorottelevaa kuuntelua, kuulemista ja puhumista, keskustelua - ei kiistelyä. Lisäksi kunnioittava asenne antaa jokaiselle mahdollisuuden toimia tasavertaisena moninaisuuden keskellä. Kun syventyy miettimään omia ”uskon juuriaan” ja antautuu laajentamaan tietämystä toisten maailmankatsomuksista, ennakko- ja epäluulot heikentyvät. Syntyy tilaa kysyä ja vastata – oppia uutta itsestään ja kanssaihmisistä.

Tässä harjoitteessa Hissipuhe auttaa sanoittamaan nimenomaan **omaa** uskoa. Jotta voi olla vuoropuhelussa – dialogissa – pitää ensin osata ja pystyä sanoittamaan oma usko ja sille merkitykselliset asiat.

Mihin sitten pyritään? Eri uskontojen ja vakaumusten edustajien keskinäinen kanssakäyminen auttaa löytämään yhteistä eettistä perusohjeistoa: tapoja elää moninaisuudessa ja toimia yhdessä hyvän puolesta.

Muista että kukin puhuja edustaa omaa itseään ja omasta uskosta ei tarvitse tietää kaikkea. Jokainen saa puhua sen verran kuin itsestä tuntuu hyvältä. On lupa pohtia ja ihmetellä, kysellä. Poliittikkaa ei käsitellä ja tahallisesti toista loukkaavia asioita ei oteta esille.

Tehtävässä uskonto -sanon tilalla voidaan käyttää myös usko, vakaumus, maailmakatsomus, hengellisyys, henkinen perinne.

Harjoitteen aikana pyydetään muita kuuntelemaan ja keskittymään puhujaan ja antamaan kunnioittavaa tilaa hänen puheelleen ja pohdinnalleen. Kaikki saavat oman vuoronsa ja

kuunnellessa ei tarvitse miettiä omaa vuoroaan. Kuunnellessa voit kirjoittaa ylös itseäsi askarruttamaan jääviä asioita. Niihin palaamme, kun kaikki ovat esittäneet oman hissipuheensa.

Lähde: Uskontodialogi, kasvatusta kulttuurien kohtaamiseen
(Kulttuuri- ja uskontofoorumi Fokus2010) toim. Heidi Rautionmaa

HISSIPUHE kaupallisessa käytössä ja markkinoinnissa, esimerkki:

<http://www.ullavilkman.com/saatko-kuulijasi-haluamaan-lisaa-tallinen-on-hyva-hissipuhe/>

Hyvä hissipuhe on yksinkertainen, helposti ymmärrettävä ja jää mieleen. Hissipuheeseen kannattaa hieman panostaa. Tässä muistilista hissipuheen tärkeistä elementeistä.

Hyvä hissipuhe on

1. Tiivis

Hissipuheen kesto on noin 30 – 60 sekuntia. Paperilla se on 1 – 2 lausetta.

2. Selkeä

Käytä sanoja, joita kaikki ymmärtävät. Testaa vaikka puheesi sisältö lapsilla tai mummillla.

3. Tehokas

Käytä voimakkaita ja vahvoja sanoja. Vältä jargonia ja oman alasi kulunutta termistöä.

4. Visuaalinen

Luo mielikuvia. Jää varmasti mieleen.

5. Tarinan muodossa

Tarinat viihdyttävät, mutta myös opettavat. Kerro tarina siitä, kuinka jollakulla on ongelma ja sinä ratkaisit sen tai muuten hän kohtaa tragedian.

6. Kohdistettu oikein

Hyvä hissipuhe on kohdistettu tietyille yleisölle. Jos sinulla on useita kohderyhmiä, tee jokaiselle oma hissipuhe.

7. Päämäärätietoinen

Hissipuheella on jokin päämäärä, joka halutaan tavoittaa. Mieti mikä se on.

8. Herättää mielenkiinnon

Hyvä hissipuhe koukuttaa. Kuulijasi haluaa kuulla lisää siitä, miten ratkaisisit hänen ongelmansa.

(Ulla Vilkmán, esimiestyön ja työyhteisöjen kehittäjänä)

LIITE 2. Hissipuhepalaute

Hissipuhe -tehtävän jälkeen pohdittavaksi:

Mikä oli vaikeaa? Mikä oli helppoa?

Onko minuutti pitkä vai lyhyt aika?

Missä tilanteissa voisit käyttää laatimaasi hissipuhetta?

Miksi uskosta ja uskonnosta puhuminen on tärkeää?

Mitä opit?

Missä voin hyödyntää tätä kokemusta ja oppimaani taitoa?

Kehitysehdotuksia toteutukselle?

(jatka tarvittaessa paperin taustapuolelle)

